

יסודות הכיתה

הקדמה

תמיד חשבתי שאני מתאים להוראה.

אני זוכר את עצמי מדמיין, כיצד אני עומד מול כיתה של תלמידים, מרתק אותם ונהנה מחברתם.

אך דמיונות לחוד ומציאות לחוד.

ברגע שנכנסתי לכיתה, המציאות טפחה על פני. פתאום תפסתי, שאת רוב הזמן אני מקדיש להתמודדות עם בעיות משמעת, ולפעמים על הדברים הפעוטים ביותר: "הוא לקח לי את העיפרון", "הוא נשם לידי", "הוא הסתכל עלי", וכו'...

מידי פעם, בשעות הערב, הוזמנתי למסור הרצאות ודרשות בנושאים תורניים.

הייתי מדבר מול קהל של 50 איש, דממה בקהל, דיבור רצוף, תחושת הסיפוק הייתה בשמיים.

למחרת בבוקר, מגיע לכיתה ומצפה ליחס דומה, אך הוא לא הגיע.

לאט לאט התסכול, העצבים וחוסר הסיפוק עולים וגואים, ממלאים את הראש, עד שכבר החלטתי לפרוש סופית ולהתעסק במקצוע אחר.

רגע לפני שזה קרה, בהשגחה פרטית שמתי לב לדבר מעניין. ראיתי את ילדי הפעוט משחק בצעצוע, הוא אחז בידו קוביית פלסטיק וניסה להשחיל אותה לתוך חור בצורת משולש. זה פשוט לא עבד, לא משנה כמה הוא כעס וכמה חזק הוא דחף.

כאשר ניגשתי לעזור לו והוא הכניס את הקובייה לחור הנכון, היא נכנסה בקלות וללא מאמץ, והילד נהנה וצהל.

כאן נפל לי האסימון.

יכול להיות שמורים עושים את הדבר הנכון, אבל לא תמיד הוא מדויק.

וכאשר מתחילים לדייק ולרדת לפרטים, שם נמצאת ההצלחה.

בדיוק כמו עם בני, המורה עושה את הדבר הנכון, הוא מנסה להכניס את הקובייה לחור

אך חסר הדיוק של החור הנכון.

כאשר עושים את הנדרש בצורה המדויקת, בזמן הנכון ובמקום הנכון – כולם מרוויחים.

המורה מצליח לחנך וללמד, והוא זוכה בתחושת סיפוק אמיתי.

והתלמידים מרוויחים שיעורים שמוסיפים להם ידע וגם מורה לחיים.

ולהפך...

בנוסף לכל זה, ניסיתי להבין – מדוע ישנם מורים ששמחים להגיע לבית הספר וללמד, וישנם מורים שעצם המושג "בית ספר" גורם להם כאב ראש?

האם הצלחה בכיתה היא כישרון מולד?

או שזו מיומנות נרכשת שכל מורה יכול לאמץ לעצמו ולהשתפר, גם אם לא הצליח מיד בהתחלה?
ישבתי לבדוק.

למדתי מהמורים והמקורות המקצועיים ביותר מהי הדרך הנכונה לחנך וללמד כיתה – והתוצאות
הדהימו אותי!

התגלתי בפני שיטה מנוסה ובדוקה, שכל אדם יכול לרכוש בזמן לא ארוך, ולשנות את כיתתו ואת
חייו בצורה משמעותית.

התוצאות בשטח הדהימו אותי במידה לא פחותה.

במו עיניי ראיתי ילדים שבוכים ביום האחרון של השנה, כי הם רוצים להמשיך עוד שנה עם המורה,
או ילדים שמספרים בבית וכותבים פתקים, כגון: "אתה המורה הכי טוב שהיה לי בחיים", "אזכור
אותך תמיד" וכו..

בנוסף לקורסים שאני מעביר בנושא, החלטתי להוציא את הספר "יסודות הכיתה", כדי להביא את
השיטה לכמה שיותר מורים ואנשי חינוך.

אני בטוח שכל מורה שיעבור על החומר ברצינות וישם את השיטה, יקבל תועלת רבה ויתחיל
לראות תוצאות מדהימות בכיתה ובמהירות רבה.

ובעז"ה כאשר מורים רבים יעבדו בהתאם לשיטה זו, נוכל לגרום לשינוי משמעותי ומרענן במערכת
החינוך כולה.

מתחילים!

ראשי פרקים

1. אי אפשר בלי זה
2. למי אנו מכוונים
3. גרעין השיטה
4. משמעת מונעת
5. יסוד מספר 1 שינוי גישה
6. יסוד מספר 2 שפת הילדים
7. יסוד מספר 3 שבח והכרה
8. יסוד מספר 4 תרגולות
9. יסוד מספר 5 שיעורים מעניינים
10. יסוד מספר 6 התקשרות
11. יסוד מספר 7 שאלת שאלות
12. יסוד מספר 8 משמעת

אי אפשר בלי זה

גם לאחר שנלמד את כל שיטות החינוך בעולם, ברור לי כשמש שללא תפילה לא נוכל להצליח.

ישנם הרבה גורמים שיכולים להסתבך במלאכת החינוך. וללא תפילה, יראת שמים מצד המורה והתחזקות תמידית בתורה ומצוות לא נוכל להצליח בשליחות החשובה מאין כמותה, כמלאכת החינוך. ולכן לפני הכל, בכל יום ובכל פרק זמן אנו צריכים, לעצור ולהתפלל שה' יעזור לנו לעשות את מלאכתנו נאמנה.

ישנו סיפור שממחיש את העניין בצורה נפלאה. אחד מהסיפורים שמלווים אותי על כל צעד ושעל.

באחת השנים ביקש הבעל שם טוב מרבי דוד ממקוליוב תלמידו שישגיג לו חבית של יין. התלמיד אמון על מצוות רבו, ניגש למלאכה בדחילו ורחימו. נסע לעיר רחוקה, שבה מייצרים יין באיכות הטובה ביותר. עמל יגע והשקיע רבות, עד שיצא תחת ידיו חבית של יין משובח. כל מה שנשאר, הוא להביא את החבית לרבו. התלמיד יצא לדרך, כאשר תנאי מזג האוויר, לא היו נוחים במיוחד. אך עם מסירות ואחריות, שמר מכל משמר על החבית, למרות התלאות הרבות שמצאהו בדרך. לבסוף לאחר חודשים של טרחה עמל ויזע. הגיע רבי דוד לעירו של הצדיק. בהתרגשות גואה הגיע עם העגלה עד לחצרו של הבעל שם טוב. פרק את החבית מהעגלה והחל לסחוב אותה לבית רבו. פתאום הגיח פרש לא יהודי, משום מקום וביקש בתוקף לראות מה נמצא בחבית. החסיד התחנן על נפשו והסביר שבחבית יש יין ולא סחורה גנובה. חשדו של הפרש עלה והוא ביקש לראות את החבית מבפנים ולא... לחסיד לא הייתה בררה והוא פתח את החבית.

הפרש לא הסתפק בכך, עד שהכניס את אצבעו וטעם מהיין.
מה שגרם ליין כולו להיפסל באותו רגע, כדין יין נסך.
רבי דוד נכנס שבור ורצוץ לבעל שם טוב.
ובפיו שאלה אחת,
למה זה קרה לי???
לאחר כל העמל והטרחה הרבה שהשקעת.
תשובת הבעל שם טוב הייתה חדה ומפלחת כליות.
"פשוט, משום שלא התפללת על כך"
הבין רבי דוד את המסר.
הוא סמך על חוכמתו ויגיעתו, אך ללא תפילה וסעיתא דשמיא
לא יעזרו כל המאמצים שבעולם.

סיפור זה נכון להרבה דברים בכלל
ובפרט במלאכת החינוך ובניהול כיתה.
ולכן הדבר הראשון הוא להתפלל שנזכה לסייעתא דשמיא.
ונצליח בשליחותנו החינוכית.

למי אנו מכוונים?

אחד הדברים המשמעותיים שבו רואים הבדל בין מורה מצליח למורה זניח, הוא הגישה ורמת המודעות לחשיבות מעשיו ומקצוע החינוך.

הגישה החיובית כלפי התלמידים, מתחילה בעבודתו של המורה מול עצמו!

מורה טוב מסביר לעצמו, עד כמה חשוב מקצוע ההוראה, הוא שם מול עיניו את התועלת העצומה שיש לעבודתו, את ההשפעה על דור העתיד.

הוא זוכר ומודע לכך שעבודת ההוראה משפיעה על עשרות ומאות נפשות רכות, לא רק של התלמידים היושבים מולו אלא של כל סביבתם – החברים, ההורים, האחים, וגם המשפחה המורחבת.

מורה זניח, לא מתייחס ברצינות לכוח ההשפעה שיש לו על תלמידיו.

הוא חושב שהוא ממלא משבצת של פקיד או ביביסיטר שעושה את עבודתו, מעביר עם הילדים כמה שעות ביום והולך.

ממילא הוא אינו מעריך את עבודתו ולא משקיע במלאכת החינוך.

המשימה הראשונה שעומדת בפנינו היא: להפנים ולהיות מודעים לכך שלמעשינו יש השפעה גדולה, וזכות עצומה נפלה בחלקנו – להיות שותפים בבניית הדור הבא של עם ישראל.

דבר נוסף: ישנם מורים שמרגישים שהכריחו אותם לעבוד בהוראה.

מי הכריח? לדעתם, ההורים, החברים, הפרנסה, ושאר נסיבות החיים.

הם מרגישים שהם לא באמת "בחרו" במקצוע ההוראה אלא איכשהו נגררו אליו בגלל כל מיני סיבות.

זו הרגשה בעייתית מאוד, כי מורה שעובד מתוך כפייה – לא יעשה את עבודתו כמו שצריך, שהרי אף אחד לא אוהב לעבוד בכפייה.

בבדיחות הדעת, נאמר שמי שעובד מתוך כפייה הוא "קפוא" ולכן לא מצליח להתקדם.

לפיכך, הדבר השני שאנו צריכים לעשות הוא – לגשת למקצוע ההוראה מתוך בחירה!

לפעמים צריך לבחור מחדש, ואולי זה הזמן המתאים – פשוט, לשבת עם עצמי ולהחליט, האם אני בוחר במקצוע ההוראה או לא?

אם לבסוף נגיע למסקנה שכן, הבה ניגש לזה מתוך בחירה אמיתית ורצון לעשות את הטוב ביותר! סיכום קצר:

כוחו של המורה נובע מ:

1. גישה הבנויה על מודעות לחשיבות ההוראה.
2. גישה למקצוע מתוך בחירה ולא מתוך כפייה.

גרעין השיטה

כדי להבין את הרעיון שעומד מאחורי "יסודות הכיתה", נבין שלכל אדם ישנם צרכים שהוא מייחל שיבואו על סיפוקם.

להכניס את הגמרא בתענית עם המלמד שהיה מפיס את תלמידיו

ובנוגע לענייננו – כדי להתקדם התלמיד זקוק לכמה צרכים פשוטים. נזכור אותם בקלות על ידי שימוש בראשי-התיבות "הכש".

הצלחה. להעניק לתלמידים תחושת הצלחה.

הכרה. ביכולות, בכישרונות ובמעשים הטובים של תלמידנו.

כיף וכוח. הנאה ועוצמה. כמו שמבוגרים מחפשים הנאה, ילדים מחפשים לא פחות ואף יותר.

שייכות ושותפות. חברים טובים שאיתם התלמיד יהנה לבלות.

ברגע שתלמידנו יבוא על סיפוקם, אפילו בחלק מהצרכים, הם יתחילו להתקדם משמעותית. תפקידנו, אם כן, הוא לספק להם את הצרכים.

כיצד?

על כך אנו עומדים ללמוד בעמודים שלפנינו.

נלמד כיצד לספק את צרכי תלמידנו, כדי שכולם ירוויחו, גם התלמידים וגם המורה.

משמעת מונעת

מה ההבדל בין חכם לנבון?

חכם יודע לצאת מבעיות לעומתו הנבון לא נכנס אליהם מלכתחילה.

תסכימו איתי שהרבה יותר קל למנוע בעיה מראש, מאשר להתמודד איתה כאשר היא כבר קיימת. ומכיוון שתמיד היו – ומן הסתם תמיד יהיו – בעיות בכיתה, הרבה יותר יעיל למנוע כמה שיותר בעיות מלכתחילה, מאשר להתמודד איתן בהמשך.

דרך אגב, מורה חזק מכין את עצמו לכך שיהיו בעיות והוא יצטרך להתמודד איתם.

ולכן הוא לא "מופתע" מהבעיות הוא מכין עצמו לכל מצב שיכול לבוא.

העיסוק בהתמודדות עם בעיות לאחר התרחשותן מכונה "כיבוי שריפות", ולא לחינם.

למען השם – אנחנו לא עובדים בכיבוי אש!

ובל נשכח – גם אחרי שהשריפה כובתה, הנוזק עדיין נשאר, ומי מדבר על הפיח והעשן...

ולכן במקום לעסוק בכיבוי שריפות בעזרת ה' נתחיל לעסוק בהדלקת משואות בחינוך

בתור התחלה, נלמד כמה אסטרטגיות שיעזרו לנו למנוע מראש כמה שיותר בעיות, מה שיקל עלינו את העבודה בהמשך.

בראשית, הבה ונגדיר את הבעיות הנפוצות שיש לנו בכיתה

(אתם מוזמנים להוסיף על הרשימה במידת הצורך):

- ✓ איחורים.
- ✓ חוסר ציוד.
- ✓ דיבורים במהלך השיעור.
- ✓ ילדים שלא משתפים פעולה.
- ✓ ילדים שמסתובבים בכיתה ללא אישור.
- ✓ ילדים שמתעצלים לקיים מטלות.
- ✓ ילדים שעונים למורה או מתחצפים.
- ✓ ילדים שמתעלמים מהוראות.
- ✓ ילדים שצועקים ורבים אחד עם השני או עם המורה.
- ✓ בעיות חברתיות.
- ✓ אלימות.
- ✓ ילדים לא רציניים שעושים צחוק מכל דבר או מנסים כל הזמן להצחיק את חברי הכיתה.
- ✓ חוסר כבוד.
- ✓ זלזול.

(מן הסתם הרשימה עוד ארוכה, אך גם אם נפתור את הבעיות הנ"ל – דינו).

אז אם אתם סובלים מהבעיות הללו או חלקן, זה אומר שאתם לא בדיוק מלקקים דבש ויש על מה לעבוד.

רק רגע, לא להיבהל. אתם לא לבד, הרבה מאוד מורים עוברים זאת בהתחלת הקריירה, ולא מעט מהם ממשיכים לעבוד בצורה כזאת תמיד.

אלא אם כן הם עברו את הקורס שלנו, או קראו את הספר הזה וביצעו מה שכתוב (סתם הערת ביניים תמימה ללא שום ניסיון שיווקי סמיילי).

הבה נבדוק כמה זמן לוקחת לנו ההתמודדות עם הבעיות הנ"ל, ובבקשה תהיו אמיתיים: שיעור ממוצע אורך כ-45 דקות.

מורים מדווחים שבדרך כלל הם מבזבזים כ-20-10 דקות מתוך השיעור על:

א. להושיב את הילדים ולהכין אותם לתחילת השיעור, כולל הוצאת ציוד – ספרים, מחברות וכדומה.

ב. טיפול בבעיות במהלך השיעור.

ג. טיפול בבעיות לאחר השיעור ('גשו אלי שניכם בהפסקה', מזכיר לכם משהו?).

כך יוצא שחלק ניכר מהיום, אנו מתעסקים בבעיות ומשחקים בשוטרים וגנבים, ותודו שזה מתסכל!

כי מי באמת רוצה כל היום להתעסק בבעיות משמעת?

הרי באנו ללמד ולהקנות ערכים ולא להיות שוטרי תנועה בצומת בה הרמזורים לא עובדים.

בזבוז הזמן, יחד עם העיסוק המתמיד בבעיות והלחץ שיש על המורה מגורמים שונים, מביאים לרגשות שלילים, ורגשות שלילים גורמים לנו לתגובות ומעשים שלילים.

הנה רשימה חלקית של רגשות שלילים שמורים רגילים לתאר, עקב הצורך להתמודד באופן יום יומי עם בעיות התנהגות.

1. מתח
2. חרדה
3. שחיקה
4. תסכול
5. כעס
6. כישלון
7. עלבון
8. פסימיות
9. ציניות
10. מרירות
11. דיכאון
12. נחיתות

ועוד תגידו שזה לא משפיע עליכם בבית...

יוצא מכאן דבר מעניין: כאשר נלמד להפחית את הזמן שאנו מקדישים להתמודדות עם בעיות משמעת, ונתחיל להתעסק במה שאנו באמת אוהבים – לחנך, ללמד, להקנות ערכים ולקדם ילדים, ממילא נפחית את הרגשות השליליים ואף נפתח רגשות חיוביים ונתחיל לאהוב את המקצוע.

מהצד השני, חישבו לרגע על תלמידכם.

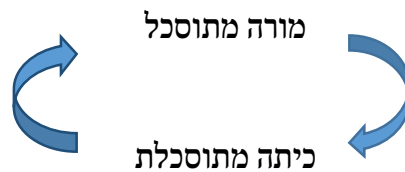
האם באמת אתם חושבים שהם באים לבית הספר כדי להפריע, להציק, להעליב ולשגע את המערכת כולה?

באמת אתם חושבים שהם אוהבים צעקות, גערות ועונשים?

כמובן שלא!

בדיוק כמונו, הם רוצים להגיע למקום חם ואוהב שיספק להם את הצרכים שהם כל כך זקוקים להם. אם נקח בחשבון שהרגשות של הילדים אינם מווסתים כמו אצל מבוגרים, נבין שכל הרגשות השלילים שהמורים חווים הם עדיין עדינים ונעימים מאוד, יחסית למה שחלק מהתלמידים מרגישים בנוגע לבית הספר וכלפינו.

וכך נכנסנו למעגל שלילי:

מורה עם רגשות שלילים משתמש בארגז כלים שלילי, ארגז כלים שלילי גורם לתסכול הכיתה. כיתה מתוסכלת גורמת למורה תסכול גדול יותר וחוזר חלילה. (וזה לא משנה מי התחיל!)

ככל שהמורה יותר מתוסכל, כך הכיתה תהיה מתוסכלת יותר, ורף התסכול והרגשות השליליים יעלו ויצמחו עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

לכן אנו רואים ילדים שמראש נכנסים לכיתה בצורה שלילית ומראש הם מחליטים שהם לא יצליחו. "לך תנסה ללמד ילד שנכנס לכיתה בצורה כזאת".

יכול להיות גם מורה שהחליט מראש שהכיתה הזו לא בשבילו.

הוא רק חייב לסיים את השנה

(או לפרוש באמצע, רעיון גרוע עוד יותר אך לא כאן המקום להרחיב בזה).

מה אפשר לעשות? חוץ מלחכות שכבר יגיע החופש הגואל ויגאל אותנו מהייסורים.

אפשר גם אפשר.

נשים לב שישנם סוגים שונים של כיתות.

יש כיתות שהמורה נלהב להיכנס אליהן, כי שם לומדים ומתנהגים כראות, וישנם כיתות שהמורה מתפלל בשקט שהרכב לא יניע והוא יצטרך להישאר בבית.

הדבר הראשון שאנו חייבים לעשות, הוא לשבור את המעגל השלילי, דהיינו: להפחית את הזמן שאנו מקדישים לבעיות משמעת, ובכך הרגשות השלילים יפחתו, ונקבל ארגון כלים חיובי יותר לפעולה.

כמו במשל שהובא לעיל עם שוטר התנועה, ברגע שנתקין רמזורים בכיתה המצב בוודאי ישתפר. איך עושים זאת? אם תבוננו בזה תשימו לב שבדרך כלל לא כל הכיתה "עושה בעיות" למורה. מדובר במספר ילדים קטן, בין ילד אחד לחמישה, במקרים חריגים – עשרה ילדים בכיתה. הילדים האלה הם אלו שעושים לנו "חיים קשים", ובנוסף – הם יכולים לגרום אחריהם ילדים טובים.

אנחנו צריכים לעשות מאמץ לעבוד עם "המאתגרים", וברגע שנרתום אותם לצינורנו, נרוויח את הילדים שאף מורה לא הצליח לקדם אותם ונחוש תחושת סיפוק והצלחה אדירה. בנוסף, יש סיכוי שנרתום את כל הכיתה, כי בדרך כלל הילדים המאתגרים הם מובילי דעת קהל.

במילים אחרות, אם נדע להתמודד נכון דווקא עם הילדים המאתגרים – נצליח לשבור את המעגל השלילי ולקדם את כל הכיתה.

ומה יהיה עם הילדים החזקים והבינונים? אותם אנו נקדם אותם ע"י שניתן להם לעזור למאתגרים, וכך הם בעצמם יתקדמו. כאשר ילד עוזר לילד אחר להתקדם הוא מרוויח מכך בכל המובנים.

בעיה נוספת ולא פחות חשובה אני מגדיר אותה כ"בעיית הבעיות" היא שהרבה פעמים המורה לא יודע להגדיר בדיוק מה הבעיה?

הוא מגדיר באופן כללי "הכיתה מרעישה" בזמן שמדובר בשנים שלווה ילדים.

או דוגמה נוספת: המורה לא מחובר למקצוע הנתון ולכן הוא מתבייש לשים את הקלפים על השולחן ולגלות את האמת, שאין לו חיות במקצוע זה.

הגדרה שטחית=פתרון שטחי

אך דעו, כי כל זמן שלא נגדיר בדיוק ובפרטיות את הבעיה ובצעד השני נשאל את עצמנו מה אנחנו יכולים לעשות כדי לשפר את המצב, לא נוכל לטפל בבעיות בצורה יעילה.

לכן אני מגדיר את הגדרת הבעיה ככלי יעיל והכרחי כדי להגיע לפתרון.

בשלב הראשון להגדיר בדיוק עם שמות מפורטים מה ומי גורמים לבעיות ובשלב השני לקחת את האחריות לפעולה כדי לשפר ולפתור את המצב.

ועכשיו כדי להגיע לילדים הללו, שלפעמים נדמה שהיינו מעדיפים להפטר מהם, נלמד את היסוד הראשון, שהוא חשוב מאד ואפילו קריטי.

הגיע הזמן שנבין משהו. אותם, תלמידים שמייצרים לנו הרבה "עבודה" – הם בדיוק המטרה שלנו, בשבילם הגענו לעבודת ההוראה, כדי לעזור להם ולקדם אותם.

כאשר נתחיל לעשות זאת נרגיש תחושת שליחות וסיפוק, והרגשה זו תעניק לנו מוטיבציה להגיע לבית הספר, כי יש בשביל מי לבוא ועל מה לעבוד.

כדי להצליח לקדם את אותם ילדים מאתגרים ובכך בעצם לשנות את כל הכיתה,

כמשל המנוף הידוע, שכאשר רוצים להרים בניין מתחילים מלמטה,

הדבר ההכרחי שאנו חייבים לעשות הוא לשנות גישה.

לא עוד לחשוב על ילדים מאתגרים כבעיה, שצריך להפטר ממנה, אלא כמטרה החינוכית האמיתית שלנו.

בסדר, שיניתי גישה אתם שואלים, מה הלאה?

רגע, גישה לא משנים כל כך מהר... זה דורש עבודה רבה, אבל בסוף זה משתלם.

כיצד משנים גישה?

כדי לשנות גישה ישנם כמה דברים חשובים שצריכים לעבוד עליהם:

1. את הילדים הללו נוכל לשנות, רק כאשר נצליח לגעת בלב שלהם. הלב כביכול אומר "אם תיגע בי – אהיה שלך לנצח". ראשית, ננסה להגיע אל הלב.
2. להאמין בהם, ולהציב להם רף גבוה יותר מזה שהם נמצאים בו כרגע.
3. להפנים: אין ילד רע, יש ילד שרע לו. או המשפט האהוב עלי יותר – "אין ילד רע, יש מורה שרע לו"...
3. להפסיק לתרץ תירוצים שהכל בגלל: הורים גרושים, מגפות הטכנולוגיה, אין לי מספיק שעות עם הכיתה הזו... תירוצים לא יובילו אותנו לשום מקום. להפך – ככל שהתירוץ יהיה טוב יותר, כך התוצאה תהיה גרועה יותר. מסופר על רוכל שהיה מתהלך עם שק מלא בתירוצים ומוכר מתירוציו לכל הרוצה לקנות. פעם אחת שאלו אותו, תגידי איך העסק? הוא ענה: תירוצים זה עסק מאד מעניין, ככל שאני מרבה למכור כך לא יוצא מכך שום דבר.
5. להתמודד עם בעיות ולא לברוח מהן. כדי לשנות גישה אנו חייבים להבין שמאחורי כל התנהגות עומדת סיבה. אין התנהגות מקרית שבאה סתם כך, ללא סיבה. אנשים הם כמו קרחון – אנו רואים את הקצה, אך מתחת למים יש קרחון גדול. כל זמן שאנו חושבים שילד מפריע כי הוא "ילד רע", אנו ננסה להעניש אותו, כדי למגר את התופעה, שהרי אם הוא יקבל עונש הוא יבין שלא כדאי לו להיות "ילד רע".

אך הניסיון מראה שזה פשוט לא עובד.

כל עוד לא נפתור את הסיבה בגללה הוא מתנהג כך, לא נוכל לפתור את ההתנהגות. נוכל אולי להשתיק אותה, אבל זה דווקא יכול לגרום נזק גדול יותר, כי הילד לא יגלה לנו מה באמת מה מציק לו.

זה קצת מזכיר נהג ששובר את נורת הדלק כדי לפתור את בעיית חוסר הדלק ברכב... הגישה הנכונה היא לגלות מה הבעיה שמסתתרת מאחורי התנהגות, ולנסות למצוא פתרון לבעיה. ילד שלא לומד כי הוא רעב, לא יעזור לצעוק עליו ולהעניש אותו.

צריך פשוט לדאוג לו לאוכל ואז הכול יסתדר.

האמת היא שכל הבעיות דומות קצת לרעב.

צריכים לגלות מה מפריע ולהשלים את החוסר, ביחד עם הילד.

בנוסף: לא לברוח מהמערכה, מה שנקרא לטאטא מתחת לשטיח'.

מורה עלול להחליט שהתלמידים מופרעים מידי בשבילו, ובכלל – אין לו עזרה מההנהלה, ולכן הוא מעדיף להיות פאסיבי, להעלים עין וכדומה.

כדאי שתזכרו את המשפט הבא: כאשר אנו מתעלמים מהתנהגות מסוימת אנו מעודדים אותה. גישה זו לא תעזור לפתור שום דבר,

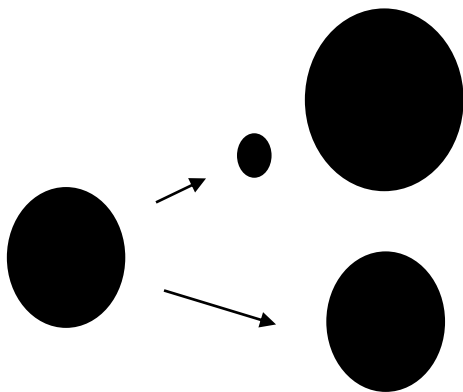
גרוע מכך – מפסיביות והתעלמות המורה לא מתפתח.

ובפעם הבא שוב לא יוכל להתמודד עם בעיות דומות.

שימו לב למודל הבא, המייצג התמודדות עם בעיה.

כאשר אנו מתעלמים מהבעיה (האפשרות התחתונה) – אנו נשארים כמו שהיינו קודם, בתוספת בעיה שלא נפתרה, מן הסתם היא עוד תפגוש אותנו בהמשך.

כאשר אנו כן מתמודדים, כמו באפשרות העליונה, הבעיה הופכת להיות חלק מאתנו ומצמיחה אותנו ובכך אנו גדלים.

כדי לשנות גישה כלפי אותם תלמידים שבגללם אנו שוקלים לפרוש, נבין שדווקא אם נתמודד עם אותם תלמידים מאתגרים, נצא בסופו של דבר מנצחים, מכיוון שנרכוש כלים וניסיון שיעזרו לנו בהמשך הדרך.

כמו שאומרים: "אין כזה דבר כישלון, אלא צבירת ניסיון להצלחה בעתיד".

בנוסף – לנשום עמוק, להירגע ולהאמין שבעזרת ה' כל בעיה מוגדרת ניתנת לפיתרון.

לסיכום היסוד הראשון:

שינוי לגישה חיובית יותר כלפי תלמידינו, יפעל בנו רגשות חיוביים שיניעו לפעולות חיוביות השוברות את מעגל השליליות של המורה מול התלמיד.

ויעניק לנו ארגז כלים חיובי.

ההבנה שדווקא אותם תלמידים קשים הם ההצלחה בשליחות והנחישות להצליח לקדם אותם.

וכך הזמן המוקדש להתמודדות עם בעיות משמעת יפחת, ואנו נתחיל להנות ממקצוע ההוראה.

יסוד מספר 2 – שפת התלמידים

דעגדלחכי דגוכטס בהחי!

הבנתם? מה, לא?!

לילדים יש שפה משלהם, וככל שניטיב ללמוד אותה מהר, כך יהיה טוב יותר ויחסכו הרבה בעיות. השפה המתאימה לילדים נקראת תקשורת ברורה. אנו צריכים להיות כמה שיותר ברורים ומפורטים בבקשותינו מהתלמידים.

מכיוון שילדים הם ילדים, הם ינסו להתעלם מההוראות שלנו בטענה שהם לא שמעו ולא הבינו ולא היה ברור להם מה צריך לעשות.

כדי לקצץ את ענף התירוצים, אנו צריכים להשתדל להיות כמה שיותר ברורים וממוקדים בהוראותינו.

לדוגמה: כאשר אומרים לתלמיד לשבת במקום, הוא יכול להתנדנד על כיסא ועדיין לטעון שהוא יושב, הוא יכול אפילו לשבת על הרצפה ומבחינתו הוא יושב.

דוגמא נוספת: "תהיה בשקט".

אצל ילד אחד שקט אומר לזמזם או לפזם איזה שיר שהוא מכיר, ואצל השני – שקט אומר לדבר, ממש בשקט, עם החבר שלו.

לכן אנו צריכים להיות מאד ברורים!

לדוגמה כך: "שב בבקשה על הכיסא שלך, כך שארבעת הרגליים של הכיסא יגעו ברצפה והגב שלך יהיה זקוף".

אם צריך – המורה ישב בעצמו וידגים בדיוק כיצד יושבים.

או: "עכשיו אני רוצה שקט מוחלט, שאוכל לשמוע רק את הקול שלי".

אתם עלולים לטעון שזה לוקח הרבה יותר זמן, מאשר לומר "שב בשקט", אך ההיפך הוא הנכון.

כאשר הדברים אינם ברורים, אנו מבזבזים הרבה זמן על בקשות חוזרות ונשנות, שהילדים לא מבצעים, ואילו כאשר נתחיל לדבר בצורה מפורטת וברורה ככל האפשר – בטווח הארוך, הילדים יתחילו להבין שאנחנו יודעים בדיוק מה אנו רוצים מהם.

וכאשר אין להם שום תירוץ להתחמק מהבקשה, הם פשוט יבצעו אותה.

דוגמה להמחשה:

קחו דף ועט.

יש לכם 30 שניות לצייר בית.

עכשיו נבדוק את הציון וניתן לכם נקודות.

על כל דבר שעשיתם נכון תקבלו 10 נקודות.

1. ארובה.
2. 5 חלונות.
3. שתי דלתות.
4. חצר.
5. שני עצים בחצר.
6. מרזבים.
7. עשן מהארובה.
8. דלתות ירוקות.
9. הבית בצבע צהוב.
10. שלט על הבית "למכירה ללא תיווך".

תנו לעצמכם עשר נקודות על כל פירוט שהזכר.

כמה קיבלתם?

הרעיון ברור, כשאנו לא מובנים אנו מתסכלים את הילדים, הם לא יודעים מה צריך לעשות ולכן נכשלים.

אתם מכירים את הרגע הזה שהגברת מבקשת "לך תביא לי את המה-שמו מהאיך-קוראים-לו, ליד ההוא, מתחת לזה, שמה".

וכשאתה אומר שלא מצאת, אתה גם חוטף צעקות.

לכן, בפרט עם ילדים, אנו חייבים להיות ברורים ביותר, מפורטים וממוקדים בדיוק, מה אנו רוצים ודורשים מהם.

חשוב להימנע ממילים כלליות שלא אומרות להם הרבה, כגון "תהיה מנומס", "תתנהג יפה" וכדומה.

מכיוון שלא תמיד עולם המושגים של הילד תואם את עולם המושגים שלנו, אלו מילים שהם יכולים להבין אחרת ממה שאנו מבינים.

אין בעיה לבקש מהילד להתנהג יפה, רק נסביר בדיוק מהי ההגדרה שלנו להתנהגות יפה.

לדוגמה: "משה, להתנהג יפה אומר שאתה יושב על הכיסא וכותב מהלוח בשקט מוחלט".

דוגמה נוספת: כאשר נבקש שקט, נוכל ללמד את הילדים שיש קול שמגיע ל-30 מטר, כמו צעקה, ויש קול שמגיע ל-30 ס"מ, וזה הקול שאנו רוצים לשמוע כעת.

יש קול של חצר, שם זה בסדר לדבר בקול רם ויש את הקול שאני רוצה שיהיה בכיתה, קול חלש ומנומס יותר.

ככל שנהיה ברורים יותר ונבהיר לילדים מה הציפיות שלנו מהם, הסיכוי של הילד להצליח ולעשות מה שמצפים ממנו יעלה.

עמוק בפנים, כל ילד רוצה להצליח. רק צריך לתת לו מפה ברורה ומדויקת כיצד להגיע אל ההצלחה.

דבר נוסף המשלים את הפאזל הוא – להיות סגורים על עצמנו.

הכוונה היא שכאשר אנו מדברים עלינו להיות מתואמים, שפת הגוף שלנו צריכה להתאים למסר שאנו רוצים להעביר, הטון שלנו, מבע הפנים והעיניים, העמידה והסגנון אמורים להיות כמה שיותר תואמים לסוג הבקשה אותה אנו מבקשים.

אם התלמידים יזהו אי התאמה בין הבקשה לשפת הגוף, המסר יפגע. לכן חשוב,

לחשוב טוב על המסר ולהאמין בו, כדי שנוכל להעביר אותו נכון.

יחד עם זאת, יש לשדר ביטחון במסר וציפייה שהוא ייעשה, מה שנקרא אסרטיביות, להאמין שמגיע לנו שישמעו אותנו.

מכירים את זה שהילד מבקש סוכריה אנו מסתכלים ומתברר שהסוכריה לא כשרה

הילד מיד מבין זאת, הוא יודע שלא כשר זה קו אדום ולכן הוא לא מעז לאכול

מה שאין כן שאנו אומרים לילד שהסוכריה "לא בריאה" הוא "יאכל אותה" תרתי משמע.

במילים אחרות ככל שלנו יהיה ברור יותר החשיבות של הדרישות שאנו דורשים מתלמידנו כך תלמידנו יפנימו זאת מהר יותר.

בנוסף, לפני שאנו מדברים חשוב לוודא שהילדים באמת יקשיבו לנו והשגנו את תשומת ליבם. עלינו לוודא שהם מסתכלים עלינו ולזהות הבנה.

אפשר לעשות זאת ע"י שנשאל אותם "למה התכוונתי?".

שימו לב – לא "מה אמרתי?", אלא "מה התכוונתי?".

על מה שאמרתי הם יכולים לחזור, אך לא תמיד זה מה שהתכוונתי.

ככלל, אנחנו צריכים להתחיל לפנות לתלמידים כ'מקשיבים' או 'לא מקשיבים'.

לכן, כאשר אנו כותבים שמות תלמידים על הלוח – במקום לכתוב 'מפריעים' או 'לא מפריעים', 'צדיקים' וכו', נכתוב 'מקשיבים' ו'לא מקשיבים', מכיוון שכך אנו משדרים שצריך להקשיב למה שאנו אומרים.

וכן – כמה שפחות להגיד מה לא לעשות וכמה שיותר להגיד מה כן לעשות.

במקום לומר "אל תרוץ" עדיף לומר "לך לאט", וכדומה.

מחקרים הראו שיש לזה השפעה גדולה יותר.

מהסיבה הפשוטה שאם נאמר לחבר "אל תחשוב על פיל ורוד" רוב הסיכויים שהוא יחשוב על פיל ורוד

ולכן כשאנו אומרים "אל תרוץ" אצל התלמיד במחשבה נכנס "תרוץ".

חשוב לתת לילד בחירה, כגון: "יש לך שתי אפשרויות – או לשבת במקומך ולעבוד במחברת, או לשבת איתי בשולחן שלי ולעבוד.

תחליט, זו בחירה שלך".

הבחירה נותנת תחושה של כוח וישנם הרבה ילדים שזקוקים לזה.

כדאי מאד לתת סיבה לדברים שאנו אומרים, זה מראה שיש היגיון מאחורי הדברים והילדים נוטים יותר לקבל אותם באופן כזה. אני מסכים שיש מצבים שלא צריך להסביר, מכיוון שאנו רוצים לחנך לקבלת עול ומשמעת, אך היכן שאפשר – תמיד עדיף לתת סיבה.

במחקר שנערך, גברת אחת עמדה בתור להדפיס דפים במכונת הדפסה, כאשר היא ביקשה לעקוף את מי שהיה לפניו בתור.

בפעם הראשונה הבקשה הגיעה ללא סיבה כלל, התוצאות היו שכמעט אף אדם לא הסכים. בפעם השנייה היא נתנה סיבה הגיונית, "אני חונה באדום לבן", כשמונים אחוז מהאנשים נתנו לה לעקוף אותם.

בפעם השלישית שוב ביקשה האישה לעקוף, ושוב נתנה סיבה לדברים, אך הסיבה לא הייתה הגיונית ומובנת – "אני ממהרת כי אין לי זמן". במקרה זה התוצאות היו כמעט זהות לפעם השנייה!

עצם נתינת הסיבה, גם לפני שהזולת הבין בשכלו את הסיבה, נותנת תחושת חשיבות ורצינות ומעודדת לקיים את הבקשה.

השגת תשומת לב

אמרנו שכדי להעביר מסר, אנו זקוקים להקשבה לשימת הלב של הכיתה. כיצד מקבלים תשומת לב מהכיתה? להלן יבואו כמה כלים משמעותיים.

הדרך המוכרת והפשוטה היא – כל כמה דקות לנדנד ולבקש שקט והקשבה – הופכת מהר מאוד להיות מעצבנת ומתסכלת. הילדים לא אוהבים לשמוע כל רגע שהם רועשים, וגם המורה מתוסכל מהצורך לבקש ולהזכיר שוב ושוב.

ישנם כמה דרכים אחרות להשיג תשומת לב:

1. רעשן, צפצפה או תוף קטן עם מצלתיים וכדומה.

מסבירים לילדים, שכאשר אעשה רעש עם הכלי הזה, אני רוצה שקט מוחלט בכיתה וכולם מסתכלים ומקשיבים אלי.

2. הפתעה: זהו הכלי החביב עלי.

כאשר אני רואה שהכיתה עסוקה ואני רוצה את תשומת לבם, אני פשוט מתחיל לספר סיפור מוזר.

לדוגמא: שמונה נמלים ענקיות עם עיניים שחורות ונעליים צהובות נפלו ממסוק על הראש של...

בשלב הזה כולם כבר מסתכלים עליי, בעיקר אם הסיפור היה דרמטי במיוחד, ואז אני יכול להמשיך לדבר על מה שרציתי.

3. לכתוב משהו לא ברור על הלוח, כגון: "חכיחגיגו".

הם ינסו לבדוק מה כתבת ואז תסביר שכתוב שם להיות בשקט ולהסתכל עליך.

4. ספירה לאחור: 9, 8, 7... כלי מאד יעיל כאשר משתמשים בו נכון, כדלקמן:

אני מתחיל לספור לאחור ובמהלך הספירה מעודד את הילדים שעושים מה שביקשתי.

לדוגמא: "10, יופי יוסי, ישבת במקום. קדימה, עוד ילדים! 9, יפה מענדי, אני מחכה למאיר. 8, תודה מאיר, אלוף. 7, יפה, הטור הזה כבר מסודר. 6, כל הכבוד, עוד קצת, הטור האמצעי – קדימה!", וכן הלאה.

עם תרגול, זה עובד כמו קסם.

5. שושואים. כלי נהדר, טוב במיוחד לילדים פטפטנים שצריכים הכרה.

אני בוחר ילדים, בעיקר פטפטנים, ונותן להם להיות שושואים – כאשר אני מכריז "שושואים!" הם מרימים את היד ועושים 'שששש' לכולם.

גם זה דורש מעט תרגול, אך בהמשך עובד מצויין.

6. הרמת יד: להרים יד למעלה ולהגיד "מי שאיתי, להרים יד ולהגיד שששש".

7. בובת תינוק: מביאים בובה של תינוק ומבקשים מילד אחד להגיד לכולם "ששש, אתם מעירים את התינוק".

8. שלוש, שתיים אחת. אני סופר משלוש ומראה עם האצבעות 3 2 ואחת, ואז אומר "דממה" בהחלטיות.

כדאי לתרגל וזה עובד כאשר עושים זאת ברצינות.

דבר אחרון חביב – ללמד ולתרגל אותם "להקשיב".

להקשיב הם ראשי תיבות של הדברים שאני רוצה מהם:

ל שבת ישר – יש להסביר בדיוק כיצד אנו רוצים שישבו.

זבטה למורה – או אל הלוח.

קליטה מלאה – להסביר שכדי ללמוד צריך לנסות להבין ולהתאמץ.

שקט מוחלט – להסביר בדיוק מה אנו מתכוונים.

דיים בלבד – מי שרוצה לדבר, רק בהרמת אצבע.

בואו נהיה רגועים – להסביר שיותר כיף ונעים לכולם כאשר כולם רגועים.

אני כותב זאת על הלוח, או מדפיס ותולה על הקיר, ומתרגל איתם שכאשר אני אומר את מילת "הקסם" להקשיב, זה בדיוק מה שהם צריכים לעשות.

ככה אף תלמיד לא יכול לתרץ שלא הבין למה מתכוונים.

יסוד מספר 3 – שבח, משוב חיובי, מחמאה, עידוד

אחד הכלים החזקים בארגו הכלים שלנו כמורים הוא: השבח, המחמאה, העידוד, המשוב החיובי – קראו לזה איך שתמצאו.

זהו כלי אפקטיבי ביותר, שיכול לקדם תלמידים בצורה משמעותית ומהר.

מורים משתמשים בכלי הזה בצורה נכונה, יראו תוצאות מדהימות.

לצערנו, הרבה מורים משתמשים במשוב שלילי במטרה לקדם תלמיד, וזה לא עובד! משוב שלילי יכול לעצור התנהגות שלילית, אך לקדם התנהגות חיובית אפשר רק באמצעות משוב חיובי.

משוב חיובי גם רותם את התלמיד לצדנו, מכיוון שכלי זה יוצר קשר חיובי בין המורה לתלמיד. אנשים אוהבים ומתחברים למי שנותן להם מחמאות ומעריך אותם, ולכן בהמשך הם יהיו מוכנים לעשות הרבה בשבילו.

כל מה שצריך, זה לעשות זאת נכון.

רוב המורים עושים זאת, אך אם עושים זאת לא מדויק – לא רק שזה לא מביא תועלת זה גם יכול להזיק.

חשבו לרגע על עצמכם.

מה מניע אתכם לפעולה? כאשר צועקים עליכם, מעבירים עליכם ביקורות חוזרות ונשנות?

או אולי התמקדות בחוזקות ובדברים הטובים שלכם, ואולי כאשר משבחים אתכם ודואגים להזכיר לכם כמה אתם מועילים ובעלי משמעות?

אם אצל מבוגרים זה כך, עם ילדים על אחת כמה וכמה.

הם צריכים מאד את העידוד, כי עולם הרגשות שלהם מבוסס על השבח שהם מקבלים מהחברה. ובנוסף לכך שאחת המטרות שלנו היא גם לגרום לתלמידים להעריך את עצמם, ולא להסתמך על החברה, אך על זאת נדבר בהמשך.

שבח הוא אפקטיבי ברגע שהוא מגיע ללב.

זכרו את "דברי הלב" שהזכרנו קודם – "אם תיגע בי, אהיה שלך לנצח".

שבח הוא אחד הכלים שמגיעים הישר אל הלב ועושים שינוי משמעותי – כאשר יודעים להשתמש בו נכון.

ממש "כיתרון האור מתוך החושך"

ולכן, ראשית נלמד מהי הדרך הלא נכונה לתת שבח.
לדוגמה: יוסי הוא תלמיד מאתגר שבכל יום מייצר בעיות.
יום אחד יוסי מגיע לכיתה ומחליט שהוא יושב במקום ומוכן לשיעור בזמן.
זהו בהחלט שינוי מבורך, ורוב המורים יגיבו: "יופי", "כל הכבוד", "מצויין", "ישר כח" וכדומה – זה במקרה הטוב.
במקרה הפחות טוב יתעלמו מיוסי.

זו הזדמנות שהתפספה – וחבל, המורה יכל לנצל את ההזדמנות כדי לקדם את הילד.
אם היינו אומרים שבח יותר מדיוק ומפורט, מה בדיוק יוסי עשה טוב, יוסי ירצה לחזור על ההתנהגות הזו גם בעתיד, אבל המילים הכלליות שהוא שמע לא השפיעו עליו.
כולם יודעים שכדאי להיות חיוביים יותר, ולכן אנו מנסים לזרוק כמה שיותר הערות טובות לאוויר, בתקווה שהן ייצרו אווירה חיובית.

זה רעיון נכון, אך להלן נראה כמה סיבות מדוע שבח כללי לא יעיל ואף עלול להזיק:

1. אמרנו שהמטרה היא לגעת בלב, שבח כללי בדרך כלל לא נוגע בלב, מכיוון שהילד רגיל למילים כלליות ולא מחייבות, כמו "כל הכבוד".
לא נגענו בלב שלו וזה מזיק כי המורה מסמן לעצמו "וי", 'את הילד הזה כבר עודדתי', בעוד שבפועל השבח לא היה יעיל.
2. ישנם ילדים שמפני סיבות שונות אינם יכולים לקבל שבח בפומבי, זה יכול להיות מצד ערך עצמי נמוך, או בגלל שמחמאה פומבית גורמת להם להסתפק בה, כביכול הילד אומר לעצמו "השגתי את שלי, זכיתי בהערכת המורה, כעת אני יכול לחזור להתנהג כרצוני".
3. מתן השבח תלוי בכבוד שהילדים רוחשים למורה.
מורה שלא מכובד בעיני תלמידיו, גם שבחו לא יעיל, כי הילדים לא מעריכים אותו.
4. יש מצבים של לחץ חברתי, בהם ילדים לא רוצים להיתפס כ"הילד הטוב של המורה", לכן הם נוטים לדחות שבח פומבי.
5. שבח פומבי עלול להפחית מוטיבציה, כי הילדים מפתחים תלות בשבח ולא במשימה עצמה.

כעת נלמד כיצד נותנים שבח נכון, שבח שיגיע ללב ויתחיל להזיז דברים:

1. השבח חייב להיות אמיתי וכנה ולא רק מס שפתיים.
העבודה שלנו היא להתחיל להעריך באמת! מכל הלב את ההתקדמות של התלמיד.
ילדים יודעים לזהות מתי השבח אמיתי או סתם מניפולציה שנועדה לגרום להם לבצע מה שביקשנו.
הם שונאים זאת ויכולים לפתח התנגדות.

"חשוב טוב ויהיה טוב" זה לא רק כלפי מצב החשבון בנק שלנו, הוא גם כלפי תלמידנו

טיפ: קחו דף ועט ורשמו את כל המעלות שישנם בתלמידים שמאתגרים אתכם ואתם כבר חשים כלפיהם רגשות שלילים.

זה עובד, באמת!

2. כדי למנוע את הבעיות של ילדים שלא יודעים לקבל שבח בפני כל הכיתה, עדיף לתת שבח בשיחה פרטית "אחד על אחד".
זה יותר אמיתי, חוסך הרבה בעיות וכן אפשר להכניס במפגש כזה יותר רגש וכנות.
  3. כאשר משבחים, כדאי להשתמש בשמו הפרטי של הילד. זה חביב עליהם מאד, כמו על כל בן אדם.
  4. לשבח מאמץ ולא הישגים. לא תמיד ההישגים גבוהים מספיק בעיני הילד. הילד לא מעריך את זה שהוא קיבל 50 במבחן, אך אם נשבח את המאמץ שהוא עשה לקראתו – הוא יעריך זאת תמיד. מלבד זאת, אנו רוצים שהילדים יעריכו מאמץ ולא רק הישגים.
כדי שיתחילו להשקיע מאמץ ולא רק לחפש תוצאות.
  5. להימנע מפרשנות – "אני חושב ש...". פשוט לתאר עובדות, זה יותר אמיתי.
  6. מכיוון שאנו רוצים שהילד יעריך את עצמו, כדאי לשאול שאלות כגון "איך אתה מרגיש עם מה שעשית?".
זהו כלי נפלא שהתלמיד בעצמו מרים את הערכה עצמית שלו, כי באמת הערכה עצמית תלויה הרבה במחשבה של התלמיד כלפי עצמו.
  7. לפעמים מספיק חיוך או הרמת אגודל אמיתית, תלוי ברמת הכבוד וההערכה של התלמידים למורה.
  8. החשוב מכל הוא לפרט כמה שיותר. ככל שהשבח מפורט יותר, הילד ידע בדיוק מה היה טוב ועל מה הוא צריך לחזור שנית.
- לדוגמה: ילד שהעתיק מהלוח. במקום לומר "יופי העתקת מהלוח", נאמר: "וואו, אני רואה שהעתקת מהלוח את כל המילים ללא שגיאות כתיב, בכתב נקי ומסודר ובתוך השורות! אני מאד מרוצה, איך עשית זאת?".
- הסברנו לילד בדיוק מה היה טוב, ויש סיכוי גבוה שהוא יחזור על כך גם בפעם הבאה.

כמה אסטרטגיות לחלוקת שבחים

1. הכיתה עובדת, אך ילד אחד לא עובד כלל ואף מפריע.
אפשר לשבח את התלמידים שלצידו שמתנהגים כראוי, בתקווה שהתלמיד יבין שאם הוא רוצה שימת לב, כדאי שגם הוא יתחיל להתנהג כמותם.
כמובן, שברגע שהוא יתחיל לעבוד, מיד נשבח אותו.
2. שבח לא ישיר א' – לשבח את הילד בפני צוות המורים או ההנהלה, כביכול באופן שהוא לא שומע, אך נדאג שהדברים יגיעו לאזניו.

3. שבח לא ישיר ב' – לשבח את הילד בפני הכיתה באופן לא ישיר. לדוגמה: "לא צריך לבוא אלי לשאול איך עושים את העבודה, לכו תראו את העבודה של יוסי, הוא עשה אותה מעולה".
4. לשבח על דברים טובים ללא קשר ללימודים: נעליים, כישורי משחק. למצוא כמה שיותר דברים שאפשר לשבח עליהם.
5. רעיון חזק מאוד הוא לרדת למגרש בשעת ההפסקה, לראות את התלמידים משחקים ולהחמיא להם על המשחק.
- זה עובד פלאים. גם בזמן שהילדים משחקים בכיתה, ניתן למצוא הזדמנות לומר מילה טובה על מהלך נכון וחכם שראינו.
- כאשר הייתי תלמיד, המורים שמאד הערכתי היו המורים לספורט, מכיוון שהם שיבחו אותי על משחק הכדורגל שלי.
6. אפשר לשבח בצורת שאלה – "איך עשית עבודה כל כך יפה?", ולא לשכוח להקשיב לתשובה!
7. לתת שבח כללי ולהכליל את הילד. לדוגמה: "יפה, ביקשתי להעתיק את הטבלה בצורה מסודרת ושמתי לב שמאיר ויוחנן עשו זאת מושלם".
8. ככל שהקשר שלנו עם התלמיד יתחזק הוא יעריך את השבח שלנו וזה יהיה משמעותי בעיניו ויגרום לשינוי.

בסופו של דבר לשבח זו עבודה עצמית של האדם עם עצמו.

מורה שבתור בן אדם לא מתאמן לחלק שבחים לסביבה וגם לעצמו יהיה לו קשה לעשות זאת בכיתה.

ולכן יש לנו עבודה להתאמן על שבחים

שימו לב כמה זה קשה לפעמים לשבח.

לדוגמה: חבר התחיל לשמור על המשקל במקום להתלהב, נאמר לו "מה קרה אתה חולה?"

אדם מתחיל להתחזק בשמירת התורה והמצוות מיד אומרים לו "מי מת?"

וכן הלאה, קשה לנו לתת מחמאות וקשה לנו לקבל מחמאות.

אך כמו בכל דבר עם קצת אימון, אפשר להשתפר בכלי האדיר היעיל הזה.

שישפר לנו את איכות החיים ובפרט את הכיתה

שנזכה להתפרגן ולפרגן.

שבח בכתב

לא תמיד חייבים לשבח בדיבור.

בסקרים שבדקו אצל ילדים איזה סוג שבח הוא החביב עליהם, ניצח דווקא השבח הכתוב.

הנה כמה אפשרויות לשבח שניתן בכתב.

1. השבח המסורתי, פשוט לכתוב פתק נחת קצר להורים.

2. לכתוב את השם על הלוח.

3. מכתב הביתה.

4. תעודת הוקרה.

5. כרטיס ברכה.

6. קיר תהילה שבו עבודות יפות נתלות לפרק זמן מסוים.

כאן המקום לספר על מחקר מעניין שנערך בארץ ובדק מה יותר אפקטיבי – ציון מספרי על עבודות ומבחנים, או מתן שבח מילולי כתוב.

התוצאות היו כך:

כאשר נתנו שבח מילולי – התלמידים התקדמו בכ-30% יותר מאשר בקבלת ציון מספרי.

אך כאשר נתנו ציון ולאחר מכן נכתב שבח מילולי – לא הייתה שום התקדמות.

מתברר שהתלמידים מעריכים ביותר את הציון, ולאחר שראו את הציון הם לא נתנו יחס משמעותי לשבח המילולי.

לכן, אם אפשר – כדאי לא לתת ציון, אלא רק הערכה מילולית.

אם חייבים לתת ציון, כדאי לכתוב קודם את ההערכה המילולית, ורק אחריה לתת את הציון, כך שהילדים יהיו חייבים לקרוא את ההערכה.

כתיבת משוב נכון

משוב טוב כולל התמקדות במה שהתלמיד עשה טוב ומה כדאי לעשות בפעם הבאה כדי להשתפר עוד יותר.

הנה דוגמה לכתיבת פתק הביתה:

הורים יקרים שלום רב!

יוסי התנהג מדהים היום.

הוא הקשיב בשיעור ואחריו עשה את העבודה, וכן הסתדר יפה עם חבריו. אני מאד מרוצה מכך, ואני חושב שגם יוסי. גם אתם צריכים להיות מאד גאים בהתקדמותו.

בשורות טובות, המלמד.

עד כמה שבח כתוב הוא חזק ומשפיע, יעיד הסיפור הבא:

שהייתי בסוכה ציבורית באחת הערים בארץ, יחד עם חבר המשמש כמורה, כאשר נכנס לסוכה נער שלמד אצל אותו מורה כעשר שנים קודם לכן.

הנער זכר מיד את המורה ואמר לו שהוא עדיין שומר את הפתקים הטובים שהוא קיבל ממנו.

הוא רץ לביתו והביא את הפתקים כדי להראות אותם למורה.

אם לא הייתי רואה זאת, לא הייתי מאמין.

שיטה מדהימה להעצמת תלמיד ע"י שבח, היא לכתוב על הלוח בחדר המורים שם של ילד ובמה הוא היה טוב, ולבקש ממורים אחרים שכאשר הם פוגשים בילד הזה ישבחו אותו על כך.

תחשבו מה קורה לילד שמקבל כמה ימים שבחים מכמה מורים במקביל...

להלן מכתבים שאני מחלק מידי פעם לילדים וראיתי שהם גורמים לשינויים גדולים וקטנים.

שלום וברכה

לכבוד הורי התלמיד _____ שיחי'

הנדון: מכתב שבח והערכה

אני רוצה לשתף אתכם שברוך ה' בנכם היקר לומד ממש יפה בשיעורים הנלמדים אצלי.

הוא מוכן בזמן לשיעור, מביא את כל הציוד, מקשיב כמו שצריך, משתתף, יודע את החומר הלימודי, ומצליח במשימות ובאתגרים בשיעור.

דבר זה משמח אותי מאד

והרגשתי צורך לשתף אתכם כדי שגם אתם תשמחו.

אני שמח שבנכם מתקדם ועולה בדרך הנכונה אני בטוח שגם אתם.

אתם יכולים להיות גאים בו.

וגם הוא צריך להיות גאה בעצמו.

העתק: מנהל

העתק: מחנך הכיתה

תודה ורוב נחת חסידי הרב אסף דפנה

חתימת הורים: _____

אפשר לעשות מידי פעם תרגיל שבח כיתתי. לוקחים דף וכותבים בראשו שם של ילד מהכיתה. מעבירים את הדף בין כל ילדי הכיתה, וכל ילד כותב שבח על הילד, מקפל את הדף כדי להסתיר את מה שכתב ומעביר לילד הבא שעושה את אותו דבר.

בסוף הסבב הילד מקבל דף מלא מחמאות ודברי שבח עליו, וכך עושים עם כל ילדי הכיתה.

הייתי נהדר בשיעור: _____

היית נהדר בשיעור מכיוון ש: _____
ממני: _____

היית נהדר בשיעור מכיוון ש: _____
ממני: _____

היית נהדר בשיעור מכיוון ש: _____
ממני: _____

היית נהדר בשיעור מכיוון ש: _____
ממני: _____

היית נהדר בשיעור מכיוון ש: _____
ממני: _____

היית נהדר בשיעור מכיוון ש: _____
ממני: _____

היית נהדר בשיעור מכיוון ש: _____
ממני: _____

היית נהדר בשיעור מכיוון ש: _____
ממני: _____

פרסים

בואו נדבר על פרסים. בהרבה מקומות פרסים מסוגים שונים ניתנים על מנת לקדם ילדים, הפרסים מובטחים מראש ומותנים בהתנהגות מסויימת, הישגים לימודיים וכדומה.

שלא תבינו אותי לא נכון

אני בעד פרסים ומבצעים שמובטחים מראש לילדים, מבצע טוב יכול להרים כיתה כאשר הוא ברור ומדויק.

והתלמידים יודעים בדיוק מה הם צריכים לעשות כדי לקבל את הפרס.

אך אליה וקוץ בה. יש כמה בעיות עם הפרסים, נמנה חלק מהן:

1. האפקט של הפרסים נוטה להישחק. בהתחלה זה מלהיב אך לאחר זמן הילדים כבר לא מתלהבים ואנו חייבים להעלות את רף הפרסים עוד ועוד, ואין לדבר סוף.

2. ישנם ילדים שאין להם את הכישורים הנדרשים לעמוד בדרישות, במקרה כזה – לא רק שהם מתאכזבים פעם אחר פעם כי אינם מקבלים פרס, הם גם ינסו להרוס לכולם, ובהרבה פעמים גם יצליחו.

3. כאשר פרסים מובטחים מראש, פעמים רבות הילדים משתמשים בשפה דוגמת "אתה חייב לנו", "הבטחת לנו כך וכך".

4. לפעמים הילדים דמיינו פרס הרבה יותר גדול והם מתאכזבים לראות את מה שקיבלו בפועל.

5. אנו מחנכים אותם ליחסי תן וקח, רק אם תיתן לי פרס אתן לך התנהגות נאותה.

6. כאשר ילד עובד בשביל הפרס, הלימוד הוא לא מה שחשוב אצלו כרגע אלא הפרס, והרי אנו רוצים לחנך שהלימוד הוא הדבר החשוב.

7. בטווח הארוך, פרסים שהובטחו מראש יכולים אף לקלקל.

נדגים זאת באמצעות סיפור:

איש זקן התגורר בבית קרקע ישן, וסבל מאוד מקבוצת ילדים שנהגה לשחק כדורגל בכל יום מתחת לחלון ביתו, תוך כדי רעש וצעקות שהפריעו את מנוחתו.

כל מה שניסה לעשות כדי לגרש אותם מהמקום לא עזר.

יום אחד ניגש לילדים והציע להם 5 שקלים כדי שיבואו לשחק בכדור ליד ביתו.

הילדים באו בשמחה כהרגלם, שיחקו והשתוללו, ובסיום המשחק קיבלו מהזקן חמישה שקלים.

כך עברו כמה ימים, בכל יום שיחקו הילדים ליד בית הזקן ולאחר המשחק נתן להם חמישה שקלים. לאחר שבוע, אמר להם הזקן שיותר הוא לא יכול לתת להם חמישה שקלים בכל יום של משחק, והוא יוריד את הסכום לשקל אחד בלבד לכל יום.

הילדים הביטו בולזול. "נראה לך שעבור שקל אחד אנחנו נשחק כאן?", והם עזבו את המקום ועברו לשחק במקום אחר...

אז מהי הדרך הנכונה והמועילה להשתמש בפרסים? נקודת המפתח היא להיות ספונטניים ולהפתיע את הילדים בכל פעם מחדש.

ילד שמופתע לקבל פרס מעריך זאת הרבה יותר, כי הוא לא ציפה לפרס ולא חשב עליו כלל. ההפתעה היא רגש חזק ומשמעותי, והיא תגרום לילד לרצות להמשיך את התנהגותו הטובה.

באופן כזה הילדים גם אינם מפתחים תלות בפרס, כי הם לא יודעים על הפרס מראש ולא מצפים לו.

אצלנו בבית הספר, המנהל היה נכנס ביום שישי לכיתות ומחלק תעודות הצטיינות לילדים שונים. הילדים הופתעו בכל שבוע מחדש לראות מי מקבל את התעודות וזה היה כלי נהדר שעזר לקדם ילדים מסוימים.

בפרס כזה העיקר היא ההפתעה וההרגשה הטובה שהוא מביא, לכן לא חייב להיות פרס גדול. אפשר לתת פתק להורים, חטיף בריא, תעודת הערכה או גביע קטן.

אפשר מידי פעם לעשות טקס הענקת פרסים, שיגדיל עוד יותר את ההתרגשות וההפתעה.

אגב, כאשר נותנים תעודה, יש להשתדל לפרט בדיוק במה הצטיין הילד.

לא לשכוח לשים לב שלא נותנים הכרה לאותם ילדים בכל פעם, יש לדאוג לגוון ולהקיף כמה שיותר ילדים במשך הזמן.

אפשר למשל לכתוב את מצטייני השבוע, ומלבד זאת לכתוב דברי שבח פרטיים על עוד כמה ילדים ולדאוג שדברים אלו ייכתבו בתורנות על כל ילדי הכיתה.

אפשרות נוספת – ילד שעשה עבודה טובה מאוד, אפשר לשים את העבודה במעטפה ולשלוח אליו הביתה.

לסיכום: השבח הוא כלי אדיר. רק צריך להתאמן ולעשות אותו נכון, ואז רואים קסמים כפשוטו ממש.

יסוד מספר 4 – תרגול

שמתם לב לדבר מעניין: כשילדים לא יודעים לקרוא – אנו מלמדים אותם.

כשילדים לא יודעים לכתוב – אנו מלמדים אותם.

אך כשילדים לא יודעים להתנהג כראוי – אנו מענישים אותם.

איזה היגיון יש בזה?

כדי לקבל ילדים שמתנהגים כמו שצריך, אנחנו צריכים ללמד אותם מה היא ההתנהגות הנכונה, וזה נעשה על ידי תרגול.

אחת הדרכים הטובות ביותר ללמד ילדים, התנהגות טובה היא באמצעות תרגול.

הרבה פעמים כאשר אנו מבקשים מילדים לעשות דבר והם לא עושים אותו, הם משתמשים בתירוץ של "לא הבנו מה צריך לעשות".

תרגולים מוציאים את העוקץ מתירוץ זה, כי הם מראים

לתלמידים בדיוק מה אנו רוצים ולמה התכוונו.

דבר נוסף: כאשר לא מתרגלים, המון זמן מתבזבז בחזרה על הוראות פעם אחר פעם, כאשר בכל שיעור מחדש יש לחזור על הוראות.

כמו שהקדמנו, בזבוז זמן על משמעת מביא לתסכול ולשאר רגשות שליליים, וכאן מתחילות רוב הבעיות של המורים.

כאשר יודעים לתרגל כמו שצריך, זה חוסך המון זמן ומקל מאוד את הדרך, כי לא נצטרך לחזור על ההוראות שוב ושוב, רק נזכיר לתלמידים את התרגול שעשינו והתאמנו עליו ביחד,

וכן הוא גם כתוב על הלוח או מצולם על אחד הקירות.

כאשר מתרגלים – אנחנו יכולים להפסיק להיות הנודניקים שכל הזמן חוזרים על הוראות ואומרים לילדים מה לעשות, דבר שיכול לעצבן מאוד את הילדים.

והכי חשוב: ברגע שהתרגול תופס, הילדים הופכים להיות טובים בביצוע הדבר, זה הופך להיות להם כיף והם עושים זאת בהנאה.

תרגול נכון וברור

רגע לפני שנלמד כיצד מתרגלים נכון, חייבים להבין משהו קריטי.

אנו נתרגל את הילדים לבצע את מה שאנו חושבים שהיא ההתנהגות הראויה.

לכן, בראש ובראשונה – אצלנו בראש חייבת להיות התמונה הברורה ביותר מהי ההתנהגות הנכונה שאנו רוצים לראות!

אם לא ברור לנו באופן מוחלט כיצד נראית התנהגות נכונה, אנו ניתן הוראות אחרות בכל פעם, דבר שיבלבל את הילדים וכמובן לא יצליח, ושוב נבזבז זמן רב.

חייבים לקחת קצת זמן ופשוט לכתוב מהי ההתנהגות הרצויה שאנו רוצים לראות.

נדגיש שוב – חייבים לכתוב.

רק לאחר שההתנהגות הרצויה ברורה וחיה אצלנו במחשבה, נוכל להתחיל ללמד את התלמידים מה אנו באמת רוצים מהם.

הבה נראה באילו זמנים הילדים בדרך כלל לא מסודרים ויש חוסר סדר

ולכן תרגול יכול להועיל

1. תחילת שיעור.
2. סוף שיעור.
3. יציאה להתפנות.
4. יציאה לשתות.
5. שימוש בציוד ושמירה עליו.
6. יציאה לטקסים וטיולים.
7. עבודה בכיתה.

8. כתיבה מהלוח.
9. הקשבה בזמן שהמורה מדבר.
10. החלפת שיעורים.
11. איחורים.
12. צפייה בסרטון לימודי.
13. קריאה בכיתה.
14. חדר מחשבים.
15. הקשבה לדובר מבחוץ.
16. שיעורי בית.
17. סיום משימות מוקדם.
18. ניקיון וסידור הכיתה.

כמובן שאפשר למצוא דברים נוספים, אך אנו נסתפק בזאת. אלו זמנים שבהם דברים ישתבשו עקב חוסר תרגול ההתנהגות הנכונה שאנו רוצים לראות.

ככל שנשקיע יותר זמן בתרגול מראש של ההתנהגות הרצויה, כך נחסוך זמן של התמודדות עם בעיות בכיתה. זה דומה לכלל הצבאי "קשה באימונים קל בקרב".

ולא, לא צריך לתרגל את כל המצבים הללו, מספיק שנתרגל את הזמנים העיקריים וזה יוכל להשפיע על אופן ההתנהלות גם במצבים אחרים.

כיצד מתרגלים?

אז כיצד עושים זאת נכון? להלן השלבים:

1. בוחרים רק תרגולת אחת בכל פעם! אל תתפתו לבחור כמה דברים ולתרגל, כי "תפסת מרובה לא תפסת", יש לבחור דבר אחד לתרגול.
  2. בוחרים את ההתנהגות שהיא הכי בעייתית מבחינתנו ובה הכי היינו רוצים לראות שינוי. אצל הרבה מורים הדבר החשוב ביותר הוא תחילת השיעור. אם השיעור יתחיל טוב יש סיכוי גבוה שהוא גם ימשך טוב, לכן לתחילת שיעור יש משקל רב, אך כל אחד ושיקולי החשיבות שלו. חשוב לתת לתרגולת כמה זמן שצריך, זה יכול להיות שבוע ויכול להיות חודש, לפתח חוש מתי הם כבר עושים זאת בצורה אוטומטית ובקלות ללא בעיות, וכבר נהיו מאומנים בזה. אין מה להתרגש ולהתייאש אם כמה תלמידים לא משתפים פעולה, העיקר שרוב הכיתה איתנו, עם התלמידים הללו פשוט נצטרך להתעקש ולהראות להם שאנו רצינים במה שאנו מבקשים.
  2. לפרק את התרגולת לשלבים קטנים. 3-5 שלבים קטנים וברורים.
  3. ללמד, להסביר ולהדגים בדיוק מה אנו רוצים. ככל שהלימוד וההדגמה יהיו ברורים ופשוטים יותר, כך טוב יותר.
  4. אפשר לצלם תמונות של השלבים השונים שאנו רוצים שיתבצעו ולתלות על הלוח, לאחר מכן פשוט לומר או להצביע באיזה שלב אנו אוהזים ומה אנו רוצים בשלב הבא.
- יש לבדוק הבנה ולשאול שאלות כדי לראות מה הם הבינו.

העיקר הוא שהנוהל יהיה קבוע ולא משתנה בכל יום.

כמובן שככל שהתרגולת יותר מורכבת כך התרגול יקח זמן ומאמץ, אך בסוף זה משתלם. ילדים אוהבים אתגרים ולכן אפשר לערוך את התרגולים עם סטופר, ולאתגרם – כמה מהר נצליח לעשות זאת?

חשוב מאד לשבח את הילדים שמתרגלים נכונה ועושים זאת היטב, וכל הזמן להזכיר להם את התרגולות עד שהם יהפכו להרגל.

רצוי לחלק פרסים ספונטניים למצטיינים או עדיף לכל הכיתה.

מה עושים אם נשארים כמה ילדים שעדיין לא משתפים פעולה?

קודם כל ננסה באופן חיובי 'לתפוס' אותם על צעדים קטנים שהם כן עשו ולפרגן להם, אך אם זה לא עובד ואין ברירה, צריך להראות להם שאנו רציניים ולהישאר איתם לתרגולת בזמן ההפסקה, ושם לנסות ליצור קשר ולברר מה מפריע להם ומדוע אינם משתפים פעולה?

עדיף לקחת אחד אחד ולדבר איתו, כי בתור קבוצה הם עדיין ירגישו כח לא לשתף פעולה. דרך אגב הרעיון של "הפרד ומשול" הוא מאד יעיל בהרבה מקרים שצריך להתמודד עם תלמידים.

מכיוון שכאשר תלמיד נמצא בקבוצה הוא מרגיש כוח להתמרד יותר מאשר לבד.

העיקר הוא לשמור על נחישות ועקביות, וכמו כן להסביר להם שאתה לא נגדם, אתה רוצה ללמד אותם לעשות דברים כמו שצריך – לטובתם.

הערה חשובה: יכול להיות שאחרי כמה ימים, לאחר שהכיתה כבר הורגלה, פתאום הכיתה לא תבצע את התרגולת כראוי. זה קורה ולא צריך להתרגש. פשוט להזכיר להם את התרגולת, או בתור חידון או פשוט לחזור ולתרגל מחדש.

מורה טוב חייב לזהות מראש מתי הכיתה לא במצב ראוי ופשוט לתרגל מחדש.

העיקר לא להתייאש ולהחליף שיטה. "חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם".

יסוד מספר 5 – שיעורים מעניינים

אחד הדברים שמונעים הכי הרבה בעיות משמעת זה שיעורים מעניינים.

ברגע שהשיעור מעניין, הילדים משתתפים בשיעור ואוהבים אותו.

הם עסוקים בלימוד ולא פנויים להפריע.

הבעיה היא שישנם ילדים שהחליטו מראש שהשיעור לא מעניין אותם, וזאת מכיוון שניסיון העבר לימד אותם ששיעורים הם משעממים.

ייתכן שבעבר הם לא הבינו את החומר, המורה צעק והעניש אותם, או שהם סבלו מהחברים בזמן השיעור, ולכן הילד החליט מראש שהשיעור לא מעניין אותו.

הרבה יותר קשה ללמד ילד שלא רוצה ללמוד, זה הופך "לסיוט" גם למורה וגם לתלמיד.

אנו צריכים לשבור את המעגל השלילי הזה, ע"י הפיכת השיעורים שלנו ליותר מעניינים ושיתופיים, ובכך לגרום לתלמידנו לרצות לבוא לשיעור, פשוט כי הם נהנים.

כאשר יש הנאה בשיעור, הלימוד הופך לאיכותי יותר.

זה לא רק שיעור של 'מורה מדבר תלמיד מקשיב', אלא שיעור שיתופי שמוציא מהילד את המיטב. זה לא כל כך קשה, כמו שנלמד בהמשך.

אפשר להמשיך זאת לתלמיד שמסתובב עם תיק על הגב ובתוך התיק הוא סוחב הרבה רגשות שלילים, תסכול אכזבה וכדומה..

המטרה שלנו היא לרוקן את הרגשות השלילים ולהתחיל להכניס לתיק רגשות חיובים כגול: שמחה הצלחה וכדומה...

הבה נראה את האלמנטים שרצוי מאוד שיהיו בשיעורנו כדי שילדים ירצו לבוא לשיעור ואפילו יחכו לשיעורים שלכם:

1. תחושת הצלחה.
2. שיעורים רלוונטי לחיים
3. עידוד והכרה בחוזקות.
4. הרגשה של קהילה וקבוצה.
5. הומור.
6. הפתעה.
7. סקרנות ומחקר.
8. תחושה של מסוגלות ללמוד ולהבין לבד.
9. גיוון דרכי הוראה.
10. הפעלות, במיוחד לילדים קינסטטיים.

נראה הרבה, נכון?

אנחנו לא מבקשים שתהיו 'סופר מורה', בואו נעשה סדר ונראה שזה הרבה יותר פשוט ממה חושבים.

כפי שהזכרנו בתחילה, ילדים צריכים שיספקו להם את צרכיהם. זוכרים את ראשי התיבות – "הכש".

הצלחה,

הכרה במעשים הטובים.

כיף, כוח.

שייכות, שותפות.

אנחנו צריכים "להכי" את התלמידים, ולספק להם את הצרכים שהם כה זקוקים להם.

אם לא נעניק להם את שלושת הדברים האלו, הם ינסו להשיג זאת לבד בדרכים שלהם כדלהלן:

תחושת הצלחה – הם ינסו להצליח במה שהם טובים באמת, בלשגג אותנו...

כיף – הם יעשו לעצמם כיף, בכך שיעשו שטויות.

שייכות – הם ימצאו את הקבוצות שיהיו מוכנות לקבל אותם, ואלו יכולות להיות קבוצות לא רצויות.

הבה נרחיב עוד יותר את האלמנטים של שיעורים מוצלחים.

הצלחה, הכרה, הישגיות, שבחים, אתגרים, עידוד, תמיכה, עזרה הדדית, כיף, כוח, הפעלה, הומור, משחקים, סקרנות, גיוון, חידושים, חידונים, מוסיקה, שייכות, שיתוף, קבוצה, קהילה, תמיכה, קשרים חברתיים, כישורים חברתיים, תחושה של חלק ממשהו גדול, גאוות יחידה.

נכון שזה נשמע הרבה, אבל האמת היא שכל מה שצריך לעשות זה להתחיל להכניס לשיעור יותר עניין, כדוגמת משחקים והפעלות.

בסוף מצורפת חוברת הפעלות שימושית ומדהימה שאפשר להכניס על כל נושא, הפעלות מוכנות שאספתי במהלך השנים שצריך רק להשתמש בהן, או פעילויות נחמדות שמגבשות את הכיתה.

הרעיון הוא כזה – במקום לתת ריטלין לכיתה שלימה, עדיף לתת חומר מעורר למורה אחד ולהכניס קצת עניין לשיעור...

ברגע שנתחיל להכניס יותר עניין לשיעורינו, בדוגמת לימוד בקבוצות, הפעלות גזירה, ציור או דפי עבודה מעניינים, מוסיקה, תרגילי מחשבה, אתגרים של מחקר ועבודה עצמית, לימוד דרך חוויה ומשחק, הצגות, אחריות של תלמידים ללמד ילדים אחרים וכדומה, המעגל השלילי של הילד שלא רוצה לבוא לכיתה ישבר.

בסוף הספר ניתן רעיונות רבים ומגוונים, ומי שישתמש בהם ויתפוס את הרעיון – יראה נפלאות.

יסוד מספר 6 – יסוד היסודות של הצלחה בחינוך

זוהי האסטרטגיה החשובה מכל והיא גם לב ליבה של "יסודות הכיתה".

ללא הכלי האדיר והחשוב הזה, לא בטוח שאר הכלים יעבדו.

מצד שני, מי שכן ישקיע בכלי הבא, מובטחת לו הצלחה ביישום שאר הכלים, ויותר מזה – הוא יצליח ללמד בכל מקום ובכל זמן, ללא קשר למצב בית הספר ולמצב הילדים שהוא מלמד.

בכלל, אני מאמין שמורה טוב יכול להצליח בכיתה, לא משנה היכן הוא מלמד, האם בבית ספר עם תמיכה מצוות ההנהלה וההורים, עם שיטות, פרסים וכלים טכנולוגיים משוכללים – או בבית ספר חסר משאבים, עם אוכלוסייה קשה וחוסר תמיכה מההנהלה וההורים.

מי שישקיע ויבצע את הטכניקה הבאה, יוכל להצליח בכל מקום עבודה, וזה בכלל לא משנה היכן הוא מלמד.

על מה אנחנו מדברים?

מה הסוד הגדול?

השיטה מספר אחת, הכי יעילה ובטוחה, השיטה שאיתה שאר הכלים שלמדנו יעבדו הרבה יותר מהר כמו קסם היא:

קשר חיובי עם הילד.

זהו, אמרתי את זה.

עכשיו אתם אומרים לעצמכם: 'וואו, חכם גדול, הרי כולם מדברים על כך בכל המכללות והקורסים. מה החידוש הגדול?'

אכן, כולם מדברים על זה, אבל אנו נלמד בצורה מעשית כיצד מבצעים זאת. מה שנקרא "קבלה מעשית", זה מעשי עם קבלות.

כדי להבין בדיוק ובאופן פרקטי כיצד יוצרים קשר חיובי, נתבונן לרגע על קשרים חיוביים שיש לנו עם החברים הקרובים שלנו.

תחשבו על האדם איתו יש לכם את הקשר הטוב ביותר.

נסה לנתח מה בדיוק גורם לקשר הזה להיות כל כך חזק וחיובי.

אם נתבונן, נראה שקשר חזק וחיובי מורכב באופן כללי משני דברים:

1. אכפתיות

ככל שנרגיש שלצד השני שאיתו אנו בקשר אכפת מאתנו, כך הקשר שלנו יתחזק.

ובאותה מידה, ככל שנפגין יותר אכפתיות לחברנו – כך הוא יאהב אותנו יותר והקשר ילך ויתחזק.

2. תקשורת

ככל שנתקשר יותר על בסיס קבוע עם אדם אחר, כך הקשר בינינו ילך ויתחזק.

בטח שמתם לב שעם האנשים הכי קרובים אלינו אנו מרבים לדבר על מגוון נושאים משותפים.

לא בטוח שאנחנו מסכימים על הכל, אך כיה לנו לדבר על נושאים שונים.

חלק מחברות חזקה היא מכיוון שיש לנו הרבה נושאים משותפים שאנו אוהבים לדבר עליהם.

ולכן 2 הדברים הללו

1. אכפתיות

2. תקשורת

הם המייצרים קשרים חזקים שמחזיקים לאורך זמן

וכאשר יש קשר אפשר למשוך בחוטים ולייצר שינוי.

קשר עם התלמיד

לאחר ההבנה הבסיסית כיצד נוצרים קשרים, נוכל להבין שכדי ליצור קשר עם תלמידינו אנו צריכים לעבוד על שני העקרונות הללו בדיוק.

1. להראות להם שאכפת לנו מהם,

2. לתקשר איתם כמה שיותר על נושאים שהם אוהבים או נושאים משותפים

וכאן שואל המורה: "וכי נראה לך שיש לי זמן לתקשר עם 20 ואולי אפילו 200 תלמידים שאני מלמד?"

זה יקח המון זמן, זה פשוט לא ריאלי!"

אני מסכים שזה לא הגיוני ליצור קשר חיובי וחזק עם כל התלמידים שאנו מלמדים.

אבל היופי הוא, שבאמת אין חובה ליצור קשר עם כולם, אלא עם התלמידים המאתגרים ביותר שלנו.

כמובן שצריך קשר חיובי עם כל התלמידים, אך קשר חזק הוא חובה במיוחד עם התלמידים הכי מאתגרים שלנו.

הבה נבין מדוע:

- א. ייתכן שאנחנו האנשים היחידים שיעשו זאת במהלך השנים! אנו עשויים להיות היחידים שיגרמו לשינוי עצום בחיי הילדים הללו. כי לא תמיד יש להם מישהו אחר.
- ב. ברגע שנגיע לתלמידים הללו, חיינו בכיתה יהיו הרבה יותר קלים.
- ג. הזכרנו כבר שבדרך כלל התלמידים הללו הם מנהיגים בטבעם, כאשר הם יהיו לצידנו – הסיכוי הוא שכל הכיתה, או לפחות רובה, יצטרפו לאותו צד. כלל חשוב

צריך להיזהר ממניפולציה דהיינו "אני יוצר קשר טוב עם התלמיד כדי שלא יפריע לי" לא תמיד תלמידים מחזירים יחס דומה בהרבה מקרים כן אבל לא תמיד ולפעמים זה יכול לקחת זמן, ואם נעשה זאת רק כדי "שלא יפריעו לנו" יכולה לצפות לנו אכזבה מרה. ולכן הסיבה שאנו עושים זאת היא – כי זה הדבר הנכון וגם אם לא תמיד נראה תוצאות לאורך זמן זו השיטה היעילה ביותר להגיע ללב הילדים ולעשות שינוי לטובתם ולא רק למען האינטרס שלנו.

ג. הבה נזכור שאם אנחנו מצליחים לשנות את התלמידים הללו, כמעט לא ישאר מי שיפריע לכיתה, ובסופו של דבר אנו מביאים תועלת למערכת כולה, שלא צריכה כל הזמן להתמודד עם התלמידים הללו באופן שלילי.

כלל חשוב הוא לעשות מה שאנו יכולים ולא מה שאנו מדמיינים שאנו יכולים.

עדיף תלמיד אחד שהשפיענו עליו באמת, מ-200 תלמידים שרצינו להגיע אליהם אך בפועל לא ניסינו.

הבעל-שם-טוב אמר: נשמה יורדת לעולם הזה וחיה שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות (היום-יום ה אייר).

אנחנו צריכים להתחיל מלתפוס תלמיד אחד שאנו יוצרים איתו קשר חיובי, ואזי בעזרת ה' נקבל כלים ליצור קשר ולהשפיע על עוד תלמידים.

ולכן אין ספק שכאשר הילדים מרגישים שאכפת לנו מהם ואנו מכבדים אותם רוב הסיכויים שנקבל יחס דומה.

כמו שאומרים "היה השינוי שאתה רוצה לראות"

ובכך נכין בסיס להמשך החינוך

מעשה בפועל

יוצרים קשר בפועל ממש

חשוב מאד ללכת בזהירות ובחכמה.

אם ננסה מיד "להתנפל" על הילד עם אכפתיות ותקשורת, יכול להיות שזה יבריא אותו.

מה כן נעשה?

1. בכל הזדמנות אפשרית אנו ננסה להראות לתלמידים שאכפת לנו מהם.

כיצד מראים כזה דבר?

נתחיל בדיבור אפילו עם זה מאולץ.

"עדיף חיוך מעושה מפרצוף עצוב אמיתי"

נאמר להם "אכפת לי ממך", נציע עזרה, נשאל אותם מה אנו יכולים לעשות בשבילם כדי לעזור להם,

וכן – נבקש מהם עזרה וניתן להם תפקידים שונים, זה גורם להם להרגיש שאנו צריכים אותם ואכפת לנו מהם.

תלמידים אוהבים להרגיש שזקוקים להם.

אחרי המעשים נמשכים הלבבות.

בסוף אנו נרגיש באמת את האכפתיות ונקרין זאת, ובעזרת ה' הם ירגישו את אותן רגשות.

2. נלמד מהם התחביבים שלהם ונשוחח איתם על התחביבים.

זה יכול להיות בשיעור שניזום בנושא, או כאשר נשמע אותם מספרים מה הם אוהבים לעשות.

אם סתם כך ניגש לילד ונשאל אותו בצורה ישירה מהם התחביבים שלו, מאד יכול להיות שהוא לא ישתף פעולה.

אחת הדרכים הטובות לעשות זאת היא ע"י כרטיסי תחביבים, אלו הם כרטיסים שנחלק לכל הכיתה ובהם נברר מה הם הכי אוהבים לעשות?

אפשרות דומה – לשים קופסא ולבקש מהילדים להכניס אליה פתק עם שלושה תחביבים שהם אוהבים.

שימו לב לדבר מדהים.

מתוך 17 פרקים בקונטרס "כללי החינוך וההדרכה" של הרבי הריי"צ, 7 פרקים מוקדשים להכרת הילד.

7 פרקים! זה מלמד אותנו עד כמה מוטל עלינו האחריות לנסות ולהכיר את תלמידנו.

ככל שנכיר את הילד ונשוחח איתו על הדברים שמעניינים אותו, או על דברים שמעניינים אותנו ואנו יכולים למשוך את התעניינותו אליהם, כך הקשר יתחזק ושאר הדברים יעבדו בקלות רבה יותר.

ילד כזה יכבד אותנו יותר, יקבל מאתנו יותר משמעת וכן ימשוך את שאר החברים שלו להתנהג אלינו בדרך ארץ ובהערכה.

זוהי השקעה שאינה חוזרת ריקם מכל ההיבטים.

שייכות

הקשר האישי של התלמיד עם המורה כל כך מועיל, כיון שהוא מספק את אחד הצרכים החזקים ביותר של האדם, והוא – שייכות.

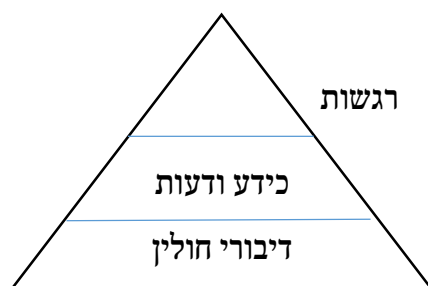
רוב החוקרים מסכימים שאחד הצרכים המשמעותיים ביותר של האדם הוא הצורך בשייכות.

ברגע שנספק לילד את התחושה הזאת, רוב הסיכויים שההתנהגות שלו תשתפר פלאים.

בנוסף, זהו גם כלי נהדר להרים ילד. כי ברגע שהכיתה רואה שהילד מקורב למורה, שאר הילדים רוצים להיות חברים שלו ומעמדו החברתי משתפר.

אנו שואפים להגיע למצב שבו אנו מספיק פתוחים עם הילד, כך שהוא מרגיש נוח לדבר איתנו על כל דבר.

ישנם סוגים שונים של נושאי שיחה עם הילד ולכל אחד מהם רמת החשיבות והתועלת שלו. אפשר לבנות מהם מעין פירמידה:

בתחתית הפירמידה נמצאים סתם דיבורים שאנו מדברים עם הילד, גם זה דבר טוב. מעל דיבורים אלו ישנם דיבורים על ידע ודעות, דיבורים כאלו משפיעים יותר ויוצרים קשר עמוק ופנימי יותר.

בראש הפירמידה יושבים הדיבורים של הלב, אליהם אנו שואפים באמת להגיע.

כאשר ילד נמצא במצב רוח לא טוב, בדרך כלל הוא ידבר מהמקום של הלב, ולכן דווקא זו הזדמנות מצויינת לגעת בליבו ולעשות שם שינוי, עלינו לשים לב ולראות זאת כהזדמנות.

זכרו: אנו מכוונים ללב, שם נעשים השינויים.

כעת אנו יודעים כיצד ליצור קשר חיובי עם ילדים.

עלינו להראות להם שאכפת לנו מהם, וליצור איתם קשר וערוץ דיבור על התחביבים שלהם.

בתור ילד המורים שהכי אהבתי, היו המורים לספורט. לא רק משום ששיעור ספורט הוא שיעור כיף, אלא בעיקר כי הם החמיאו לי על דבר שהייתי טוב בו – כדורגל.

מי שקיבל מתמאה ממורה, יתקשה אחר כך להפריע לאותו מורה.

עשיתי זאת עשרות פעמים. ירדתי למגרש המשחקים, ראיתי ילדים שעשו מהלך יפה ומיד החמאתי להם על המהלך.

וראו זה פלא – הקשר עם תלמיד זה והמשמעת עלו פלאים.

לא לחינם מחמאה דומה למילה חמאה- יש בכוחה של מחמאה להמיס את לב הילד.

נסו את זה בבית (הספר)!

יסוד מספר 7

פיתוח חשיבה

אחד הכלים המשמעותיים ביותר שאנו משתמשים בו בתור מורים הוא שאלת שאלות.

עד כדי כך שמחקרים מראים שמורה ממוצע שואל ביום כ-400 שאלות.

המתחלקות לכמה סוגים כגון : שאלות חברתיות כגון:

”מה שלומך”

”איך ישנת”

מה עשית אתמול” וכו..

וכמובן שאלות של למידה בכיתה.

יוצא שבממוצע מורה שואל כ-1,000,000 במהלך הקריירה .

ישנם הטוענים שיש שאלות טובות ושאלות רעות.

ובכך הם מתכוונים בעיקר לכך, ששאלות טובות הן שאלות פתוחות ושאלות רעות הן שאלות סגורות.

אינני מסכים עם הנחת יסוד זו, מכיוון,

שהשאלה העיקרית היא ”מדוע אנו שואלים שאלות?”

אם מטרתנו היא לבדוק ידע וזיכרון, אזי שאלות סגורות הן מצוינות, כי זה בדיוק מה שהן עושות בודקות ידע וזיכרון.

אך אם מטרתנו היא לפתח חשיבה, אזי שאלות סגורות לא יעזרו לנו הרבה,

למרות שגם באמצעות שאלות סגורות אפשר לפתח ידע כמו שנראה בהמשך.

וכן אם שאלה סגורה תהווה בסיס לשאלה פתוחה שתבוא בהמשך גם זה דבר מבורך.

יוצא שהשאלה העיקרית היא לשם מה אנו שואלים שאלות?

באמת לשם מה אנו שואלים שאלות?

כמובן כדי ללמד, אתם חושבים.

מסתבר שלא רק, יש עוד כמה סיבות,

לדוגמה:

לסקרן

לגלות ידע

לפתח חשיבה

לבדוק הבנה

להתמקד

לבדוק כיצד התלמידים הגיעו להבנה הזו

וכו...

הרעיון הוא, לשאול שאלות אפקטיביות שישגו את המטרה.

בשביל להתחיל לשאול שאלות יותר אפקטיביות

נשאל את עצמנו כך?

כיצד אנו רוצים שתלמיד שיסיים אצלנו את בית הספר יצא?

תענו לבד!

להלן חלק מהתשובות שמורים עונים.

בטוח בעצמו

סקרן

יצירתי

אכפתי

נחוש

רציני

מעז לקחת סיכונים מחושבים

אחראי

מתלהב

וכו...

כדי להבין כיצד להגיע לכך נסביר כך.

ישנם שלושה דברים שבאמצעותם התלמיד ניגש ללמידה.

1. גישה 2

2. כישורים לימודים 3

3. ידע

בכל תהליך למידה התלמיד ניגש עם שלושת העקרונות הללו.

נסביר:

1. גישה- הרגשת המסוגלות להתמודד לבד.

הביטחון העצמי לנסות ולא לפחד מכישלון או חוסר הצלחה.

2. כישורים לימודים- דרכים לפתירת בעיות, הבנת סיבה ותוצאה, כישורי שפה, השוואה למקורות שונים, הסקת מסקנות.
3. ידע- ידע קודם המבוסס על זיכרון.

התלמיד ניגש ללמידה עם גישה כישורים לימודים וידע.

לצערנו מורים מתמקדים בעיקר בחלק של הידע. וזאת מהסיבה הפשוטה, שבידע קל להכין שיעור וכן קל לבדוק ולמדוד האם הילדים הבינו את הידע או לא?

אך בגישה זו יש בעיה רצינית מכמה סיבות:

1. אנו לא מפתחים חשיבה אלא רק שינון וזיכרון.
2. ישנם ילדים שלא ניחנו בזיכרון טוב ולכן הם לא פעילים וירגישו הרגשת כישלון.
3. אנו חוסמים יצירתיות בכך שאנו מתמקדים רק בשאלות טכניות של איפה, מה היה?, היכן היה?, מי היה וכו...

ולכן כדי לפתח אצל התלמידים את שלושת המימדים שהזכרנו לעיל

1. גישה כישורים וידע

ואם הסכמנו על כך שבאמצעות שאלת שאלות אפשר ללמד לכן יש צורך להכין ולשאול שאלות שיתמקדו בפיתוח 3 העקרונות הללו.

לדוגמה:

בבואנו לפתח גישה אפשר לשאול

1. האם אתה מרגיש מסוגל להתמודד עם החומר הנלמד?
2. האם אתה מרגיש מסוגל להתמודד עם המבחן הקרוב?
3. מה קשה לך בלימוד החומר?
4. כיצד הצלחת להתמודד עם השאלה?
5. מה הרגשת כאשר התחלת להכין את העבודה?
6. האם אתה מאמין שאתה יכול להתמודד עם החומר?
7. אילו כלים אתה מרגיש שיש לך להצליח?
8. האם חשוב לך להצליח?
9. מי הדמות שנותנת לך השראה להצליח?
10. מדוע חשוב להאמין שאתה יכול ומסוגל?
11. האם אתה שמח עם תשובתך?

בבואנו לפתח כישורים לימודים נשאל?

1. אילו סיבות יש לך לגבי תשובתך?
2. הסבר מה דומה ומה שונה בתשובתך?
3. אילו הוכחות יש לך לתשובתך?

4. נמק לפחות בשתי סיבות את תשובתך?
5. השווה את תשובתך למקור אחר?
6. כיצד אפשר לענות על שאלה זו מזווית אחרת?
7. מאילו מקורות כדאי לקחת את הידע לענות על שאלה זו?
8. לו יכולת להמציא דבר מה היית ממציא?
9. ספר לי עוד על...
10. אילו הנחות יסוד הנחת בתשובתך.

בבואנו לפתח ידע נשאל

1. מהי בירת אנגליה?
2. הגדר מזג אוויר?
3. כמה איברים יש לבן האדם?
4. מהו מספר הפריטים שיש בתמונה?
5. מה שם הילד בסיפור וכו..

אין צורך להעריך, בפיתוח ידע מורים הכי טובים

ולכן כדי לפתח גישה מוצלחת אצל התלמידים.
גישה שתיתן להם להאמין בעצמם
ראו את המודל הבא

ישנה בעיה
42 כפול 42

ישנה בעיה
42 כפול 42

לא מצליח
לפתור את
הבעיה

התלמיד
אוף אני
שונא
חשבון

מצליח
לפתור את
התרגיל

היי אני
אוהב
אתגרים

לא
מתמודד
עם הבעיה

מתמודד
עם הבעיה
עד לפיתרון

ולכן אחד הדברים החשובים ביותר הוא לפתח אצל התלמידים את תחושת המסוגלות

לשנות להם את הפרדיגמה כלפי עצמם וגם כלפי המקצועות שאיתם הם מתמודדים.
במקום בעיות להפוך זאת לאתגרים ולאתגרים שיפתחו אתכם ויעזרו לכם בחיים אם תתמודדו
איתם

במילים אחרות, אחת המטרות שלנו היא לתת לתלמידים את האנרגיה ואת האמונה וההבנה שהם
יכולים להתמודד עם אתגרי החיים ובכך הם רק ירוויחו.

ולכן את הכלי המשמעותי של שאילת שאלות

נחוץ לפתח

להלן כמה כלים כיצד לגרום ליותר תלמידים לענות תשובות.

1. ילדים עונים עם כרטיסים שהמורה מכין.
המורה יכין כרטיסים עם שמות הילדים או מספרים וכאשר ישלוף כרטיס רק הילד שיצא
בכרטיס יענה את התשובה.
שיטה זו גורמת ליותר תלמידים להשתתף וכן מכניסה לחץ לימודי שכולם יכולי להשאל
שאלה ולא רק הטובים.

2. לאחר שאילת שאלות המורה ילמד תהליך של חשיבה- דיבור עם בן זוג-

ושיתוף

דוגמה:

המורה: מהי לדעתכם התכונה הבולטת ביותר אצל משה רבינו?
קחו חצי דקה לחשוב לבד לאחר מכן ערכו דיון עם בן זוגכם על התשובה
ולאחר מכן אני רוצה לשמוע תשובות.

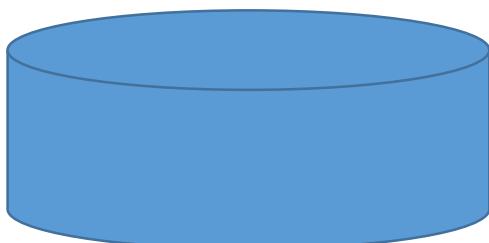
3. טכניקה כיצד להרחיב שאלה, אפילו שאלה סגורה.

4 כפול 4

איך הגעת לזה?

האם יש דרכים אחרות להגיע לכך?

כמובן שגם שככל שהילד יפתח את כישורי השפה שלו כדון קריאה וכתיבה יהיה לו יותר קל להתמודד עם החומר

ולכן כישורי שפה של קריאה כתיבה והבנת הנקרא הם קריטיים.

והם אחת המטרות החשובות שלנו לחזק אצל ילדים את הקריאה והכתיבה.

כדאי מאוד לשמור את הדפים עם השאלות בכיתה ובכל שיעור להכניס גם שאלות של ידע גם שאלות של כישורי למידה וכמובן גם שאלות של גישה.

ובכך לאחר זמן נתחיל לראות שינוי מבורך אצל התלמידים שלנו

היסוד השמיני

המסע למשמעת

ללא ספק אחת הסוגיות החשובות ביותר היא סוגית המשמעת.

לכן וודאי אתם שואלים מדוע הבאתי סוגיה זו רק בסוף?

תשובתי היא, שנכון שמשמעת היא חשובה ביותר וללא משמעת אין חינוך.

אך מאידך גישה הגישה החיובית והכלים שלמדנו לאורך הספר הם אלו שיובילו למשמעת אמיתית ממקום של כבוד למורה.

ולא ממקום של פחד.

ומשמעת ממקום של כבוד והערכה תוביל לשינוי פנימי יותר.

ולכן לאחר שעברנו כברת דרך.
ואני מקווה שכבר התחלתם לראות שינוי בכיתה.
אפשר לגעת בנושא המשמעת.
איני מתיימר להביא את "כל תורת המשמעת" מכיוון שזוהי תורה רחבה מיני ים.
אך בכל זאת כדרכי אקח את הנקודות המרכזיות והמעשיות
מהשטח, שלדעתי הם הנקודות המרכזיות של תורת המשמעת.
ולא בכדי הכותרת היא "המסע למשמעת" כי בשביל להגיע למשמעת, צריך לעבור תהליך
נפשי של התחזקות ובהירות כלפי עצמנו, מה אנו רוצים ומצפים מהתלמידים.
ומהן הנקודות שעליהן צריך לעבוד, כדי לשפר את רמת המשמעת אצלנו בכיתה.

אין מורה שלא מתמודד עם בעיות משמעת כאלו ואחרות בניהול כיתה.
תמיד היו בעיות וכנראה תמיד יהיו.
נכון מאד שישנם מורים שמתמודדים בצורה יעילה יותר ממורים אחרים.
אך כולם מתמודדים ונכון עוד יותר שתגובת המורה היא הקובעת האם אירוע משמעת
יחמיר או ירגע.

בנוסף להוי ידוע שללא משמעת בכיתה.
אי אפשר ללמד ואם אי אפשר ללמד גם אי אפשר לחנך.
ולכן בבואנו להתמודד עם נושא המשמעת
נשתדל לגעת בו מכמה הביטים וזוויות שונות.
הטענה המרכזית שלי היא - שמשמעת היא ביסודה עבודה עצמית.
ולכן קראתי ליסוד זה המסע אל המשמעת.

כי כשמו כן הוא מסע לתוך נפש האדם כדי לגלות את האדם הסמכותי שנמצא בתוכי
היודע להעמיד גבולות ובד בבד להכיל את העומדים מולו.
כאשר נשתמש בכלים נכונים נוכל להצליח יותר.
ולכן חוץ מהגישה הנכונה
נקבל כלים שיעזרו לנו לשפר את המשמעת
לא זה לא קסם, ואין נוסחאות קסם.

הבה נהיה ברורים
כדי לקבל משמעת צריך לעבוד ולעבוד קשה.
זה לא קורה בין לילה, אך לפחות שנדע את הדרך ואת הכללים ליצירת משמעת.
וכן נמנע מטעויות נפוצות שמורים עושים ובכך מחבלים לעצמם ברמת המשמעת.
הדבר הראשון הוא

להיות סגור על עצמך.

המורה צריך לדמיין ולראות בעיני רוחו מהי המשמעת שאותה הוא רוצה לראות בכיתה?
במה זה מתבטא?

לפרט כמה שיותר כיצד הוא מצפה שתלמידיו יתנהגו.

לאחר מכן נשאל את עצמנו את השאלה המרכזית.

האם אני סגור על עצמי שאלו הכללים שאני רוצה לראות אצלי בשיעור?
או שאני "סגור חלקית".

והשאלה השנייה היא, האם אני מוכן להשקיע את מה שצריך כדי להגיע למצב שאני רוצה להשיג או לפחות לשפר ברמה ניכרת את רמת המשמעת.

והשאלה השלישית היא מהם הכלים העומדים לרשותי כדי לעשות שינוי?

והדבר האחרון הוא שאם אנו בטוחים שזו הדרך אזי לא כדאי לשנות אותה בכל יום או יומיים אלא לתת לדברים את הזמן שהם צריכים.

לסיכום

שאלות שנשאל את עצמנו בבואנו להנחיל משמעת.

1. מה אני רוצה לראות בדיוק?

2. האם אני מוכן להשקיע את הכוחות כדי להגיע לכך?

3. מהם הכלים העומדים לרשותי כדי להצליח?

3. לתת לדברים זמן עד שיוטמעו.

לאחר שענינו על השאלות

נערוך תרגיל

קחו דף ועט וכתבו!

1. כיצד אתם רוצים לראות את כיתתכם מתנהגת בדיוק בזמנים השונים של מהלך היום.

2. האם אנו מוכנים להשקיע את הכוחות לשם כך?

3. מה אנו צריכים כדי להגיע לשם?

4. האם הדרך הזו נכונה ואנו מאמינים בה?

1.

2.

3.

4.

לאחר שהגדרנו מהי המטרה והסכמנו שאנו מוכנים להשקיע את הכוחות.
חשוב להבין שיש כאן תהליך.
אין זבנג וגמרנו, אנו צריכים לשים לב להתקדמות שיש.
אין מצב שהכל יסתדר מהר, זה תהליך שלוקח זמן.
אך אם נהיה עקביים ונאמין בצדקת הדרך וודאי נראה שיפור.
במילים אחרות לא להתמקד בתוצאות, אלא להתמקד במעשים הנכונים שצריך לעשות.
אסביר, כאשר אנו מחכים לראות תוצאות, ישנו סיכוי שלא תמיד נראה את התוצאות
שציפינו להם ובזמן שציפינו.
לכן נחשיב זאת ככישלון, במיוחד עם נבדוק תוצאות לאחרי יום או יומיים.
זה לא עובד ככה.
בעולם המעשה דברים לוקחים זמן רב יותר מעולם המחשבה, שלנו.
דבר נוסף כאשר אנו מתמקדים בתוצאות
ולא נראה את התוצאות שלהן ציפינו
נשנה שיטה וגישה ובכך נהרוס את הסיכוי להצליח.
זה נכון שצריך להיות עם היד על הדופק, שלא נתמיד בטעויות שאנו עושים.
אך אם אנו מאמינים בצדקת הדרך אין סיבה שנתייאש לאחר כמה ניסיונות.
היתרונות של התמקדות במעשים הנכונים שצריך לעשות כרגע
הם 1
. שבפועל עשינו את הדבר הנכון
ובסופו של דבר המעשים הנכונים יביאו לשיפור מעשי.
כי בעולם המעשה מה שעובד הם מעשים ולא רק מחשבות ודיבורים.
יותר מכך המעשים הנכונים הם בעצמם תוצאות.
שהרי כתוב "יגעת ולא מצאת אל תאמין"
מדוע לא להאמין?, הרי לא מצאתי!
כי באמת לאמיתה כן מצאת!.
המציאה היא היגיעה, היגיעה היא המציאה הכי טובה והתוצאה הכי טובה.

שבסופו של דבר היא זאת שתביא את ההצלחה.
ולכן בכל תחום ובפרט בתחום ניהול כיתה.
מה שיקדם אותנו הם לא רק "לדעת מה לעשות" או "להבין בחינוך"
אלא צעדים קטנים ומעשיים תוך התמקדות על עשיית הדבר הנכון בזמן הנכון.

כמה כלים מעשיים לחיזוק המשמעת
לאחרי שאנו סגורים על עצמנו ומבינים את החשיבות של הדרישות שלנו מהתלמידים,
זה הזמן להתחיל להנחיל את הכללים לכיתה כולה.

אחת הדרכים היעילות לבצע זאת היא
לנסח את הכללים שאנו רוצים בכתב ולתלות זאת במקום בולט בכיתה.
ולאחר מכן להסביר לתלמידים את החשיבות של הכללים
דרך נוספת במקרים שזה אפשרי היא לשאול את התלמידים אלו כללים הם היו רוצים
לראות בכיתה?

אחר שגיבשנו את הכללים ותלינו על הלוח.
זה הזמן לעבוד איתם.
זכרו כלל, שלא אוכפים אותו אינו כלל.
וטוב שלא בא לעולם.
אני מסכים שאפשר להיות גמישים אך זאת לאחר שיש מסגרת בריאה.
לדוגמה כללים

1. לכל התלמידים יש את כל הציוד הלימודי הדרוש!
2. בזמן השיעור קמים מהמקום רק בקבלת רשות מהמורה!
3. בזמן השיעור מדברים רק בקבלת רשות מהמורה!
4. התלמידים מבצעים את המשימות הלימודיות שניתנות בשיעור!
5. התלמידים ינהגו כבוד זה בזה!
לאחר שהכללים תלויים על הלוח.
נסביר את ההיגיון שעומד מאחוריהם
שהכללים הללו הם לטובת כולנו
אני מסביר זאת לתלמידים במשל הבא
כאשר אני לוקח את התינוק שלי בעגלה לגינה,
אם הוא משתולל אני פשוט קושר אותו לעגלה לטובתו כדי שלא יפול
מסקנה כאשר בן אדם מתנהג לא כראוי הוא מגביל את החופש שלו.

כמו אסירים.

הם כביכול עשו מה שהם רצו "חופש מוחלט" אך ההתנהגות שלהם הביאה אותם למצב של לקיחת החופש מהם.

ולכן נסביר לתלמידים ככל שההתנהגות תהיה טובה יותר כך הם יוכלו לקבל יותר חופש ולהפך...

נקודה נוספת היא נקודת המנהיגות.

נהג האוטובוס יכול לשמע עצות מכל הנוסעים אך בסופו של דבר הוא מחליט לאן לסובב את ההגה

כנ"ל בכיתה

אנו נהגי האוטובוס

ויש תחת אחריותנו נוסעים, אנו אלו שצריכים להחליט מהו הדבר הטוב ביותר עבור כולם.

לקחת אחריות

אחד הדברים החשובים כדי שתלמיד יתחיל להתנהג כראוי הוא שהוא יקח אחריות על מעשיו.

לכן בכל הזדמנות ננסה להנחיל לתלמידנו אחריות, כיצד?

אם לדוגמה תלמיד עובר על הכללים.

נסביר לו מה הוא עושה ולאחר מכן נסביר שיש תוצאות להתנהגות זו ונשאל אותו האם הוא מוכן לשאת בתוצאות?

ובכך העברנו את הכדור למגרש שלו.

לדוגמה: יוסי מדבר בזמן שהמורה מדבר

המורה: יוסי אתה מדבר יחד איתי זה נוגד את הכללים בכיתה

אם תמשיך לדבר יחד איתי תצטרך להישאר 5 דקות בהפסקה, תחליט בחירה שלך.

או לסירוגין, זה מה שאתה רוצה שיקרה?

יוסי: מתעלם וממשיך לדבר

המורה: בסדר גמור יוסי אתה בחרת להישאר בהפסקה.

כמובן שחשוב מאד שיהיה למורה מדרג של תוצאות מהקל לחמור

ובכך נוכל להתחיל עם הקל ביותר ולאט לאט להוסיף

לדוגמה:

1. לעמוד במקום

2. לעבור מקום

3. 5 דקות הפסקה.

4. 10 דקות הפסקה

5. עדכון הורים

6. משימה לבית להשלים את החומר וכו

7. מכתב הביתה

באופן כללי כאשר תלמיד עובר על הכללים רצוי לבדוק מדוע הוא עושה זאת בהרבה מקרים התלמיד פשוט לא מונח בחומר מסיבות שונות או לפעמים הוא סתם משתעמם כי הוא דווקא כן יודע מצוין. או שיש בעיות חברתיות שנגררות לכיתה.

ולכן הכי טוב זה לגלות מה הסיבה

ואם אפשר אזי לקדם את התלמיד החלש בחומר הנלמד או לאתגר את התלמיד החזק או לפתור את הבעיות החברתיות "מאחורי הקלעים" אבל אם כבר הגענו למסקנה שמגיע לתלמיד משימה חינוכית, אזי כדאי לתת משימה שקשורה לחומר הנלמד ולא סתם להעתיק ולסכם נושאים שלא קשורים

ובכך הרווחנו כמה דברים

1. יש סיכוי שהתלמיד יתחזק בחומר הנלמד שהרי הוא קיבל זאת כמשימה כגון: תלמיד שהפריע בשיעור חשבון ברגע שהוא יקבל תרגילי חשבון לבית יש סיכוי ששיעור הבא הוא ידע את החומר ויוכל להיות יותר מעורב בשיעור
  2. שידרנו לתלמידים שאצלנו בכיתה לומדים ואם לא תלמדו כאן אזי תלמדו בבית והמטרה הסופית היא שתלמדו זהו מסר מאד חינוכי.
  3. התלמיד לא רואה זאת כנקמה ואף יכול להבין את ההיגיון שעומד מאחורי הדברים.
  4. הורי התלמיד רואים זאת כצעד הוגן ונכון ורוב הסיכויים שתקבלו גם תמיכה מהבית
- מה שלא תמיד קורה כאשר התלמיד מקבל משימות על נושאים שלא קשורים לחומר הלימודי.

כדור השלג

אחד המושגים היעילים במשמעת הוא כדור השלג

מורה חכם עוצר את הבעיות כשהן קטנות ולא לאחר שהם התפתחו ולכן כאשר מזהים הפרעה קטנה זה הזמן לעצור אותה במקום ולשדר לתלמידים שזה לא מקובל ובכך למנוע "כדור שלג" שילך ויתעצם. ולכן מיד בהתחלת השיעור לעיתים קרובות כדאי למורה להפגין רצינות יתרה "ולתפוס" על דברים קטנים כדאי להשליט משמעת. ולכן טעות של הרבה מורים היא שהם מתחילים את השיעור נחמדים מידי והתלמידים מפרשים זאת לא נכון ולאחר מכן לוקח הרבה זמן להחזיר את הסדר.

יש עוד הרבה מה להרחיב בנושא המשמעת והסמכות
ובעזרת ה' ברצוני להוציא חוברת שתתמקד רק בנושא זה בעתיד

אך לעת עתה אני חושב שזה מספיק וברגע שקולטים שזוהי עבודה עצמית
ולוקחים אחריות' מתחילים לראות שינוי.

הבה נגיבה

כלים נוספים להתמודדות מול בעיות משמעת

גם לאחר כל האסטרטגיות, תמיד יהיו בעיות.

אין מה לעשות, זה חלק מהמקצוע.

ילדים הם ילדים, כמובן שככל שנוכל למנוע בעיות יהיה טוב יותר, אך עדיין צריך לקחת בחשבון שבמקצוע זה תמיד יהיו בעיות במהלך השיעורים, ההפסקות וכל הזדמנות אחרת.

אנו צריכים להיות מוכנים לכך וגם כמה כלים שיעזרו לנו במהלך היתקלות עם בעיות.

באופן כללי, בעיות התנהגות מתחלקות לשתיים.

בעיות קלות: פיטפוטים, התעסקות עם חפצים, ילדים שלא עושים את המשימה או לא מכינים שיעורי בית וכדומה.

בעיות חמורות: אלימות, חוצפה, זלזול בפרהסיה, התרסה, חרם, פגיעה נפשית בתלמידים, העלבות, זריקת חפצים והפרעות שלא מאפשרות לנהל שיעור.

אחת הטעויות של מורים, בעיקר מורים מתחילים, היא חוסר הבדלה בין רמות של בעיות, וממילא מגיבים שלא בהתאם לבעיה.

כמו שכתבנו לעיל צריך להיות מדרג תגובות ולהתאים אותו למקרה

בהרבה מקרים יכולנו

ישנם מורים שכאשר הם מתעסקים עם בעיות מסוימות, הם בדומה לאדם שיורה ברובה על זבוב.

המורה חייב להיות שקול בתגובתו ולהתאים אותה למקרה.

מורה שיגיב בתגובה לא פרופורציונלית למקרה, יתפס כלא הוגן ואפילו אכזרי בעיני התלמידים, מה שיפגע בשם של המורה ובמוניטין שלו, וכפי שנראה בהמשך – זהו דבר חשוב מאין כמותו.

דבר ראשון צריך לעשות חושבים ולהתאים את התגובה למקרה.

אינה דומה תגובה למקרה אלימות לתגובה כלפי חוסר ציוד.

דבר שני שחשוב לדעת הוא – ככל שתופסים את הבעיות בעודן קטנות, קל יותר לטפל בהן.

בדיוק כשם שקל יותר להתמודד עם גור אריות מאשר עם אריה בוגר.

זה נקרא, עקרון כדור השלג – ככל שנעצור דברים כאשר הם קטנים, כך טוב יותר, בעיות קטנות שלא מטופלות לא נעלמות לשום מקום, הן הופכות לבעיות גדולות, והחכם עיניו בראשו.

אנו נתחיל לטפל בבעיות הקטנות ולאחר מכן נעבור לגדולות.

כמו בכל תחום, השלב הראשון לטיפול בבעיות הוא הגישה. ישנם מורים שלא כל כך מפריע להם שלתלמידים שלהם אין ציוד, או שהם לא עובדים כמו כולם בשיעור.

העיקר שיהיה שקט מהם.

זו גישה לא נכונה. כמו שאמרנו, הבעיות הקטנות יהפכו מהר מאוד לבעיות גדולות. ילד שיושב ללא ציוד ולא עובד כמו כולם – מהר מאוד ישתעמם וכדי להעסיק את עצמו מן הסתם הוא יפריע, ויכול בקלות להרוס את השיעור.

כדאי להסתכל על חוסר ציוד וחוסר עבודה כמו מאמן קבוצת ספורט.

מאמן קבוצה לא יקבל לעולם ילד שיבוא ללא בגדי אימון, או שלא יתאמן כמו כולם. הילד פשוט יורחק מהקבוצה ולא יוכל להשתתף באימון. הילדים יודעים זאת, ולכן אין בעיות כאלו בקבוצות.

נכון שבניגוד למאמן אנו לא יכולים להרחיק ילדים שלא הגיעו עם ציוד

אבל אנחנו כן יכולים לשדר שזהו דבר שאינו מקובל בשום פנים ואופן!

ולעשות כל שביכולתנו שלתלמידים יהיה ציוד והם יבצעו את המשימות.

המורה צריך לשדר ציפיה מהתלמידים.

אנו מצפים מכולם להביא ציוד ומכולם לעבוד, אני מצפה ל-100% מאמץ מ-100% מהתלמידים. זו הצפיה שצריך לשדר, לא מוותרים על אף אחד ולא מוותרים לאף אחד.

אולי תתפלאו, אבל הילדים מעריכים את העובדה שמחזיקים מהם ומצפים מהם לגלות רצינות, וזהו גם אחד הגורמים הרציניים להתקדמות של ילדים.

התמודדות עם מפריע פוטנציאלי

בואו נלמד כמה כלים מעשיים להתמודדות עם ילדים שלא עושים את המצופה מהם, והם מועמדים להפרעות.

1. להיות רואה ואינו נראה.

מורה שמאפשר התנהגות מסוימת צריך לקחת בחשבון שהוא גם מעודד אותה.

אמנם לא דווקא שצריך להעיר על כל דבר, אבל צריך לתת לתלמידים את התחושה שהמורה יודע כל דבר, יש לו "עיניים בגב".

עושים זאת על ידי הסתובבות בכיתה ושימת לב לדברים קטנים, בהמשך מודיעים בכיתה "ראיתי כך וכך, אני יודע מה אתם עושים, אני מבין במה מדובר וכו".

4. כאשר ילד לא מבצע מטלה כלשהי, ואנו רוצים להחזירו לביצוע המשימה.

אם נרים עליו את הקול משולחן המורה, יש סיכוי גדול ששאר התלמידים שעסוקים במשימה, יפסיקו לעבוד כדי לראות מה קורה.

לכן הכלל הוא- שההפרעה שלנו צריכה להיות קטנה יותר מההפרעה של התלמיד.

לפיכך תמיד עדיף להשתמש כמה שפחות במילים ויותר בסימנים לא מילוליים.

כדי לסמן לתלמיד לחזור למשימתו.

גם בזה, עדיף לדבר עם התלמיד מראש ולקבוע איתו סימנים קבועים שאנו נסמן לו אם הוא יהיה מחוץ למשימה.

לדוגמה: "יוסי חמוד, שמתי לב שדעתך מוסחת לפעמים בזמן העבודה בכיתה, מה דעתך שנעשה סימן, כמו נקישה קלה על השולחן או נגיעה בכתף, וברגע שתראה את הסימן תחזור למשימתך" זה עובד.

5. להתקרב לשטח של הילד.

יש מצבים שהמורה פשוט יכול להתקרב לתלמיד ובכך לשדר לו אני פה ואני רואה מה קורה, חזור לעבודתך וכל זאת ללא מילים. אך ישנם ילדים שלא מבינים רמזים, וצריך להגיד להם במפורש – כאשר אני מגיע לאיזורך אני מצפה לראותך עובד.

דרך אגב, כאשר המורה מדבר וישנם ילדים שמפטפטים, אפקטיבי מאוד להתקרב אליהם ולהמשיך לדבר ממש קרוב אל שולחנם.

ככל שהמורה ירבה להסתובב בכיתה בזמן השיעור כאשר הוא מדבר וכן בזמן שהילדים עובדים כך טוב יותר.

גם מהסיבה שהסתובבות בכיתה משדרת ביטחון ואת האמירה "אני מנהל הכיתה ואני יכול להיות בכל רגע היכן שארצה"

ולא כמו המורה שמסתתר מאחורי שולחנו ומשדר "אני מפחד להתקרב אליכם שלא תאכלו אותי" שימו לב שיש כיתות שהתלמידים מקשים על המורה להסתובב בכיתה ע"פ פיזור התיקים או הנחת השולחנות בצורה לא נוחה למעבר.

מורה חזק צריך לסדר לעצמו את האפשרות לנוע חופשי בכיתה בכל זמן נתון.

וככל שירבה להסתובב בכיתה כך טוב יותר, ויש בכך הרבה מעלות.

6. להציע עזרה. ילד שלא עובד זו הזדמנות ליצור איתו קשר ע"י הצעת עזרה.

"מאיר, אתה רוצה שאעזור לך או שאולי ילד אחר יעזור לך?"

הצעת עזרה יעילה מאד, מכיוון שהיא משדרת לילד 'אכפת לי ממך', וגם מכיוון שהיא באמת עוזרת.

6. לתת לילד בחירה.

"אברהם תבחר, האם אתה מעדיף לעבוד עם עפרון או עט?", "אילו שאלות אתה מעדיף לעשות – 1-5 או 6-10?"

באמצעות הצעה כזו אנו משדרים לילד שהוא חייב לבצע את המשימה, וביחד עם זאת הבחירה נותנת כח לילד, הוא מרגיש שהוא זה שבחר.

ישנם ילדים שממש צריכים את הרגשת הכח.

7. לתת לתלמידים מטרות מוגדרות.

"יוסי, אתה צריך לעשות את שאלות 1 עד שש, כדאי לסמן לו על הדף עם עפרון מה בדיוק השאלות שהוא צריך לעשות.

"אני מסתובב קצת בכיתה וכשאחזור אני רוצה לראות שהספקת, אני חוזר לבדוק".

ילדים מאד אוהבים משימות. הן נותנות להם תחושה של הישגיות, וכמובן לא לשכוח לשבח את הילד כאשר הוא עמד במשימה.

בסופו של דבר – צריך להכיר את הילד.

כאשר ילד לא עובד, כנראה שיש בעיה מאחורי הקלעים.

ייתכן שקשה לו לקרוא, לכתוב או להבין.

צריך לברר מה הקושי ולנסות לתת לו משימות לפי היכולת, אך לא לוותר לגמרי.

היה לי בכיתה ילד שהיה לו קושי רציני להעתיק מהלוח.

שאר המורים ויתרו לו והסכימו שלא יכתוב בכלל, מה שהחמיר את המצב, כי הילד הבין שגם המורים חושבים שהוא לא יכול.

עשיתי איתו הסכם שהוא צריך לכתוב רק שתי שורות בכל פעם.

לאחר פרק זמן עלינו לשלוש שורות וכן הלאה, עד שלבסוף הוא העתיק חצי לוח ולפעמים את רוב הלוח.

יכולה להיווצר מכך בעיה, שילדים אחרים יבקשו גם הם הקלות כגון: לא להעתיק את כל הלוח.

את זה נפתור כאשר נסביר לילדים שמתלוננים באופן פרטי שלכל ילד יש את היכולות שלו ואנו מתחשבים בכל אחד לפי עניינו.

כל זאת עוד לפני שנתחיל לנקוט תוצאות כמדובר לעיל.

כמה מילים לסיום

תם ולא נשלם שבח לבורא העולם

אשמח לקבל תגובות על החיבור ואם הוא עזר לכם בכיתה

כל מילה שאתם כותבים תעזור לי להשתפר יותר ולהביא תועלת מרובה לעוד מורים

אסף דפנה 054-7946467

או במייל asafdafna24@gmail.com